

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

NUTARIMAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMŲ, KURIAIS REGULIUOJAMI VIEŠUOSIUS INTERESUS ATITINKANČIŲ PASLAUGŲ ELEKTROS ENERGETIKOS SEKTORIUJE TEIKIMAS IR LĖŠŲ ADMINISTRAVIMAS, NUOSTATŲ ATITIKTIES LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJAI, LIETUVOS RESPUBLIKOS ELEKTROS ENERGETIKOS ĮSTATYMI, LIETUVOS RESPUBLIKOS ATSINAUJINANČIŲ IŠTEKLIŲ ENERGETIKOS ĮSTATYMI

2015 m. spalio 29 d. Nr. KT28-N17/2015

Vilnius

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, susidedantis iš Konstitucinio Teismo teisėjų Elvyros Baltutytės, Vytauto Greičiaus, Danutės Jočienės, Prano Kuconio, Gedimino Mesonio, Vyto Miliaus, Egidijaus Šileikio, Algirdo Taminsko, Dainiaus Žalimo, sekretoriaujant Daivai Pitrėnaitei,

remdamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1, 53¹ straipsniais, Teismo posėdyje 2015 m. spalio 6 d. rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo konstitucinės justicijos bylą Nr. 13/2013-34/2014 pagal:

1) pareiškėjo Vilniaus apygardos administracinio teismo prašymą Nr. 1B-18/2013 ištirti, ar Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. liepos 18 d. nutarimu Nr. 916 „Dėl Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtinto Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje teikimo tvarkos aprašo 7.1 punktas tiek, kiek jame nustatyta, kad viešuosius interesus atitinkančios paslaugos apima elektros energijos balansavimą, 7.8, 7.9 punktai neprieštarauja (neprieštaravo) Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 94 straipsnio 7 punktui, konstituciniam teisinės valstybės principui, Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija) 74 straipsnio 1, 2 dalims, Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos

įstatymo 20 straipsnio 1 daliai;

2) pareiškėjo Vilniaus apygardos administracinio teismo prašymą Nr. 1B-39/2014 ištirti, ar:

– Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. liepos 18 d. nutarimu Nr. 916 „Dėl Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtinto Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje teikimo tvarkos aprašo 7.8, 7.9 punktai neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 94 straipsnio 2, 7 punktams, konstituciniams valdžių padalijimo, teisinės valstybės principams, Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija) 74 straipsnio 1, 2 dalims;

– Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. rugsėjo 19 d. nutarimu Nr. 1157 „Dėl Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje lėšų administravimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtinto Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje lėšų administravimo tvarkos aprašo 16.3, 16.4, 17 punktai neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 94 straipsnio 2, 7 punktams, konstituciniams valdžių padalijimo, teisinės valstybės principams, Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija) 2 straipsnio 48 daliai, 46 straipsnio 5, 6 dalims.

Konstitucinio Teismo 2015 m. rugsėjo 29 d. sprendimu šie prašymai sujungti į vieną bylą ir jai suteiktas numeris 13/2013-34/2014.

Konstitucinis Teismas

nustatė:

I

1. Pareiškėjas Vilniaus apygardos administracinis teismas nagrinėjo administracines bylas, kuriose ginčijamos Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos (toliau – ir Komisija) nutarimų, kuriais nustatytos viešuosius interesus atitinkančių paslaugų lėšos ir kainos atitinkamai 2013 ir 2014 metams, nuostatos. Į Vilniaus apygardos administracinį teismą, ginčydami Komisijos nutarimus, kreipėsi elektros energijos gamintojai, turintys leidimus gaminti elektros energiją termofikacinėje elektrinėje, pagamintą elektros energiją vartojantys savo ūkiniams poreikiams tenkinti ir tiekiantys jų teritorijoje esantiems juridiniams asmenims jų poreikiams tenkinti; pareiškėjai administracinėse bylose yra ir laisvieji vartotojai (vartotojai, įstatymų nustatyta tvarka turintys teisę laisvai pasirinkti elektros energijos tiekėją), kurie perka reikalingą elektros energiją iš nepriklausomų elektros energijos tiekėjų. Pareiškėjų administracinėse bylose nuomone, jie yra termofikacinėse elektrinėse gaminamos energijos gamintojai, o ne vartotojai, todėl ginčijamais Komisijos nutarimais yra neteisėtai įpareigoti mokėti mokesčių už viešuosius interesus atitinkančias paslaugas ir už savo pačių pagamintą bei savo ūkiniams poreikiams suvartotą elektros energiją.

Vilniaus apygardos administracinis teismas, konstatavęs, kad yra pakankamas pagrindas abejoti jo nagrinėjamos administracinės bylos aktualaus viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje teisinio reguliavimo, nustatyto Vyriausybės 2012 m. liepos 18 d. nutarimu Nr. 916 „Dėl Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtintame Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje teikimo tvarkos apraše (toliau – ir VIAP teikimo tvarkos aprašas) ir Vyriausybės 2012 m. rugsėjo 19 d. nutarimu Nr. 1157 „Dėl Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje lėšų administravimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtintame Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje lėšų administravimo tvarkos apraše (toliau – ir VIAP lėšų administravimo tvarkos aprašas), atitiktimi Konstitucijai ir įstatymams, sustabdė administracinių bylų nagrinėjimą ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymais iširti jo atitiktį Konstitucijai ir įstatymams.

2. Pareiškėjo Vilniaus apygardos administracinio teismo prašymuose pateikiami šie pagrindiniai argumentai dėl VIAP teikimo tvarkos aprašo nuostatų atitikties Konstitucijai ir įstatymams.

VIAP teikimo tvarkos aprašo 7.1, 7.8, 7.9 punktuose nustatyto teisiniu reguliavimu, pažeidžiant Elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija) nuostatas, papildytas šiame įstatyme nustatytas viešuosius interesus atitinkančių paslaugų sąrašas: pagal minėto įstatymo 74 straipsnio 2 dalį Vyriausybė viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje sąrašą privalo nustatyti vadovaudamasi išimtinai šio straipsnio 1 dalimi, kurioje ginčijamuose VIAP teikimo tvarkos aprašo punktuose nurodytos paslaugos nėra priskirtos viešuosius interesus atitinkančioms paslaugoms. Pareiškėjo vertinimu, iš esmės nėra pagrindo Elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija) 74 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatyto teisinio reguliavimo aiškinti taip, kad jame nurodyta viešuosius interesus atitinkanti paslauga (elektros energijos gamyba naudojant atsinaujinančius energijos išteklius) apimtų ir ginčijamose VIAP teikimo tvarkos aprašo nuostatose nurodytas paslaugas (naudojant atsinaujinančius energijos išteklius gaminamos elektros energijos balansavimą (7.1 punktas), atsinaujinančių energijos išteklių elektrinių prijungimą prie elektros tinklų (7.8 punktas), elektros tinklų operatoriaus atliekamą elektros tinklų optimizavimą, plėtrą ir (ar) rekonstravimą, užtikrinančius gamybos naudojant atsinaujinančius energijos išteklius plėtrą (7.9 punktus)). Pasak pareiškėjo, VIAP teikimo tvarkos aprašo 7.1 punkte, palyginti su Elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija) 74 straipsnio 1 dalimi, kurioje nustatytas viešuosius interesus atitinkančių paslaugų sąrašas, nustatyta papildoma viešuosius interesus atitinkanti paslauga – elektros energijos, gaminamos iš atsinaujinančių energijos išteklių, balansavimas – nebuvo įtvirtinta ir iki 2013 m. vasario 1 d. galiojusios redakcijos Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo

20 straipsnio 1 dalyje, kurioje viešuosius interesus atitinkančioms paslaugoms buvo priskirta tik elektros energijos gamyba iš atsinaujinančių energijos išteklių.

Pagal Konstitucijoje ir įstatymuose apibrėžtą savo kompetenciją formuodama ir vykdydama valstybės ekonominę politiką ir atitinkamai reguliuodama ūkinę veiklą, *inter alia* leisdama nutarimus, Vyriausybė negali veikti *ultra vires*; ji privalo laikytis Konstitucijos ir įstatymų.

Taigi VIAP teikimo tvarkos aprašo 7.1, 7.8, 7.9 punktuose nustatytu teisiniu reguliavimu viešuosius interesus atitinkančioms paslaugoms priskyrus, pasak pareiškėjo, papildomas, Elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija) 74 straipsnio 1 dalyje ir, kiek nurodyta, Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 20 straipsnio 1 dalyje nenumatytas, paslaugas buvo pažeistos jo nurodytos Konstitucijos ir įstatymų nuostatos.

3. Pareiškėjas Vilniaus apygardos administracinis teismas prašyme Nr. 1B-39/2014 pateikia argumentus ir dėl VIAP lėšų administravimo tvarkos aprašo 16.3, 16.4, 17 punktų atitikties Konstitucijai ir įstatymams.

Atsižvelgdamas į Elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija) nuostatas, pagal kurias už viešuosius interesus atitinkančias paslaugas moka elektros energijos vartotojai (46 straipsnio 5, 6 dalys, 69 straipsnio 7 dalis), suprantami kaip subjektai, kurie perka elektros energiją (2 straipsnio 48 dalis), pareiškėjas abejoja, ar Vyriausybė, patvirtindama VIAP lėšų administravimo tvarkos aprašą, pareigą mokėti už šias paslaugas pagrįstai nustatė ir elektros energijos gamintojams, kurie patys teikia to paties įstatymo 74 straipsnio 1 dalies 2, 3 punktuose numatytas viešuosius interesus atitinkančias paslaugas. Taigi abejonių kelia tas VIAP lėšų administravimo tvarkos aprašo 16.3, 16.4, 17 punktuose nustatytas teisinis reguliavimas, kuriuo, pasak pareiškėjo, dalis elektros energijos gamintojų įpareigojami mokėti už viešuosius interesus atitinkančias paslaugas vartodami savo pačių pasigamintą elektros energiją, kurios jie neperka.

II

1. Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui gauti suinteresuoto asmens Vyriausybės atstovų Lietuvos Respublikos energetikos ministerijos Teisės skyriaus vyriausiosios specialistės Žanos Mekšraitės ir Energijos gamybos skyriaus vedėjo Egidijaus Purlio paaiškinimai (bylos dalyje pagal prašymą Nr. 1B-18/2013), taip pat suinteresuoto asmens Vyriausybės atstovų Energetikos ministerijos Teisės skyriaus vedėjo pavaduotojos Ramunės Mikalauskienės, Elektros ūkio skyriaus vedėjo Egidijaus Purlio ir šio skyriaus vyriausiojo specialisto Mindaugo Mikalonio paaiškinimai dėl VIAP teikimo tvarkos aprašo nuostatų atitikties Konstitucijai ir įstatymams. Paaiškinimuose teigiama, kad VIAP teikimo tvarkos apraše nustatytas ginčijamas teisinis reguliavimas neprieštarauja (neprieštaravo) Konstitucijai ir pareiškėjo nurodytoms įstatymų nuostatomis.

1.1. Suinteresuoto asmens Vyriausybės atstovų Energetikos ministerijos Teisės skyriaus vyriausiosios specialistės Ž. Mekšraitės ir Energijos gamybos skyriaus vedėjo E. Purlio pozicija dėl

VIAP teikimo tvarkos aprašo nuostatų atitikties Konstitucijai ir įstatymams (bylos dalyje pagal prašymą Nr. 1B-18/2013) grindžiama šiais pagrindiniais argumentais.

1.1.1. Lietuvos Respublikoje galiojantis viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje teisinis reguliavimas pagrįstas, be kita ko, Europos Sąjungos teisės reikalavimais ir yra nuolatos tobulinamas atsižvelgiant į Europos Sąjungos bendros energetikos politikos, energetikos teisės pokyčius, valstybės nacionalinius interesus energetikos srityje, taip pat įvertinus kitų Europos Sąjungos valstybių narių teisinio reguliavimo gerą patirtį. Viešųjų interesų elektros energetikos sektoriuje teisinis pagrindas Europos Sąjungos lygmeniu įtvirtintas 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/72/EB dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, panaikinančia Direktyvą 2003/54/EB (toliau – ir Direktyva 2009/72/EB), kurios nuostatos atitinkamai perkeltos į Lietuvos Respublikos energetikos įstatymą (2011 m. gruodžio 22 d. redakcija), Elektros energetikos įstatymą (2012 m. sausio 17 d. redakcija) ir Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymą.

1.1.2. Elektros energetikos įstatyme (2012 m. sausio 17 d. redakcija) nėra įtvirtintas baigtinis viešųjų interesų elektros energetikos sektoriuje ar viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje sąrašas. Sistemškai aiškinant aktualias Elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija) (2 straipsnio 53 dalis (2014 m. gruodžio 23 d. redakcija), 74 straipsnio 1 dalis) ir kitų energetikos sektorių veiklos teisinius pagrindus reglamentuojančių įstatymų nuostatas darytina išvada, kad Vyriausybė, vadovaudamasi įstatymuose nustatytais tikslais, principais ir reikalavimais, turi teisę nustatyti, kokios paslaugos priskiriamos viešuosius interesus atitinkančioms paslaugoms.

Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 20 straipsnio 1 dalyje (galiojusioje iki 2013 m. sausio 31 d.) nustatyta, kad elektros energijos gamyba iš atsinaujinančių energijos išteklių yra viešuosius interesus atitinkanti paslauga; pagal Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 20 straipsnio (2013 m. sausio 17 d. redakcija) 2 dalį elektros energijos gamyba iš atsinaujinančių energijos išteklių skatinama Vyriausybės nustatyta viešuosius interesus atitinkančių paslaugų teikimo tvarka sumokant šiam gamintojui nustatyto fiksuoto tarifo ir šio gamintojo Vyriausybės nustatyta tvarka parduotos elektros energijos kainos skirtumą; pagal to paties įstatymo 20 straipsnio (2013 m. sausio 17 d. redakcija) 4 dalies 14 punktą, Komisijai tvirtinant fiksuotą tarifų didžiausio galimo dydžio nustatymo metodiką ir nustatant šių tarifų dydžius kiekvienai gamintojų grupei, be kitų Komisijos nustatytų rodiklių, privalomai turi būti įvertinamos ir sąnaudos elektros energijos gamybai balansuoti, jeigu tokios sąnaudos yra numatomos; nuo 2013 m. vasario 1 d. galiojančioje Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 20 straipsnio (2013 m. sausio 17 d. redakcija) 1 dalyje elektros energijos, gaminamos iš atsinaujinančių energijos išteklių, balansavimas aiškiai įvardytas kaip viešuosius interesus atitinkanti paslauga. Taigi, skatinant elektros energijos gamybą iš

atsinaujinančių energijos išteklių ir laikant ją viešuosius interesus atitinkančia paslauga, sąnaudos elektros energijos gamybai balansuoti vienareikšmiškai pripažįstamos pagrįstomis elektros energijos gamybos iš atsinaujinančių energijos išteklių skatinimo sąnaudomis, kartu ir neatskiriama sudedamąja vienos iš viešuosius interesus atitinkančių paslaugų – elektros energijos gamybos iš atsinaujinančių energijos išteklių – dalimi. Todėl Vyriausybė, turėdama Elektros energetikos įstatyme (2012 m. sausio 17 d. redakcija) ir Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatyme įtvirtintą kompetenciją nustatyti viešuosius interesus atitinkančių paslaugų teikimo tvarką, siekdama teisinio tikrumo ir aiškumo, priskyrė elektros energijos, gaminamos iš atsinaujinančių energijos išteklių, balansavimo paslaugą prie elektros energijos gamybos iš atsinaujinančių energijos išteklių.

Kadangi Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 21 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad elektrinių prijungimas prie elektros tinklų yra viešuosius interesus atitinkanti paslauga, o to paties straipsnio 9 dalyje – kad elektros tinklų operatoriaus patiriamos elektros tinklų optimizavimo, plėtros ir (ar) rekonstrukcijos sąnaudos yra laikomos viešuosius interesus atitinkančia paslauga, įstatyme buvo nustatytas pagrindas VIAP teikimo tvarkos aprašo 7.8 punkte viešuosius interesus atitinkančioms paslaugoms priskirti ir atsinaujinančių energijos išteklių elektrinių prijungimą prie elektros tinklų, o 7.9 punkte – elektros tinklų operatoriaus atliekamą elektros tinklų optimizavimą, plėtrą ir (ar) rekonstravimą, užtikrinančius gamybos naudojant atsinaujinančius energijos išteklius plėtrą.

Taigi Vyriausybė, ginčijamu teisiniu reguliavimu nustatydamą viešuosius interesus atitinkančių paslaugų sąrašą, veikė pagal įstatyme jai suteiktus įgaliojimus, neviršydama savo kompetencijos (*ne ultra vires*), todėl nėra pagrindo teigti, kad ginčijamo nutarimo nuostatos prieštarauja pareiškėjo nurodytoms Konstitucijos ir įstatymų nuostatomis.

1.2. Suinteresuoto asmens Vyriausybės atstovai Energetikos ministerijos Teisės skyriaus vedėjo pavaduotoja R. Mikalauskienė, Elektros ūkio skyriaus vedėjas E. Purlys ir šio skyriaus vyriausiasis specialistas M. Mikalonis pateiktuose rašytiniuose paaiškinimuose bylos dalyje pagal prašymą Nr. 1B-18/2013 iš esmės pritarė suinteresuoto asmens Vyriausybės atstovų Energetikos ministerijos Teisės skyriaus vyriausiosios specialistės Ž. Mekšraitės ir Energijos gamybos skyriaus vedėjo E. Purlio rašytiniuose paaiškinimuose išdėstyta pozicijai, taip pat nurodė, kad savo papildomus argumentus išdėstė rašytiniuose paaiškinimuose, pateiktuose bylos dalyje pagal prašymą Nr. 1B-39/2014. Vyriausybės atstovų pozicija grindžiama šiais papildomais argumentais.

1.2.1. Pagal Direktyvą 2009/72/EB energijos tiekimo saugumas yra esminė sudedamoji visuomenės saugumo dalis, o veikiančios elektros energijos rinkos, ypač tinklai ir kita su elektros energijos tiekimu susijusi įranga, yra labai svarbūs visuomenės saugumui, ekonomikos konkurencingumui ir piliečių gerovei, todėl būtina imtis priemonių energijos tiekimo saugumui apsaugoti. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas privalomuoju bendrojo intereso pagrindu yra

pripažinęs tai, kad, siekiant užtikrinti pakankamą investavimą į elektros energijos ir dujų paskirstymo sistemas, be kita ko, siekiama užtikrinti aprūpinimo energija saugumą (Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) 2013 m. spalio 22 d. sprendimo *Essent ir kt.*, C-105/12–C-107/12, 59 punktas), o valstybių narių nacionalinėms, regioninėms ar vietos valdžios institucijoms pagal nacionalinėje teisėje nustatytą valdžios institucijų įgaliojimų paskirstymą suteikiama didelė veiksmų laisvė apibūdinant paslaugas, kurias jos laiko bendros ekonominės svarbos paslaugomis (Pirmosios instancijos teismo (dabar – Bendrasis Teismas) 2005 m. birželio 15 d. sprendimo *Fred Olsen, SA prieš Europos Bendrijų Komisiją*, T-17/02, 215 punktas; 2008 m. spalio 22 d. sprendimo *TV 2 / Danmark ir kt. prieš Komisiją*, T-309/04, T-317/04, T-329/04, T-336/04, 101 punktas).

1.2.2. Pagal Konstituciją Vyriausybė vykdo įstatymus (94 straipsnio 2 punktas), tad ji negali pasirinktinai vykdyti tik kai kurių įstatymų nuostatų, ignoruodama kitas. Tuo tarpu Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 21 straipsnio 1, 9 dalyse, 30 straipsnio 1 dalyje, 32 straipsnio 3 dalyje, 36 straipsnio 7 dalyje nustatytos kitos, Elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija) 74 straipsnio 1 dalyje nenumatytos, viešuosius interesus atitinkančios paslaugos elektros energetikos sektoriuje.

2. Suinteresuoto asmens Vyriausybės atstovai Energetikos ministerijos Teisės skyriaus vedėjo pavaduotoja R. Mikalauskienė, Elektros ūkio skyriaus vedėjas E. Purlys ir šio skyriaus vyriausiasis specialistas M. Mikalonis taip pat pateikė paaiškinimus (bylos dalyje pagal prašymą Nr. 1B-39/2014) dėl VIAP lėšų administravimo tvarkos aprašo nuostatų atitikties Konstitucijai ir įstatymams. Paaiškinimuose teigiama, kad VIAP lėšų administravimo tvarkos apraše nustatytas ginčijamas teisinis reguliavimas neprieštarauja Konstitucijai ir pareiškėjo nurodytoms įstatymų nuostatoms. Suinteresuoto asmens atstovų pozicija grindžiama šiais pagrindiniais argumentais.

2.1. Kadangi viešuosius interesus atitinkančių paslaugų teikimo sąnaudos yra įtraukiamos į visuomeninę elektros energijos kainą, išskyrus tam tikrą vartotojų grupę ir jai nedalyvaujant užtikrinant viešuosius interesus atitinkančias paslaugas atitinkamai būtų padidinta *inter alia* buitinių vartotojų finansinė našta. Jeigu už viešuosius interesus atitinkančias paslaugas privalėtų mokėti tik vartotojai, o gamintojai, gaminantys elektros energiją ir vartojantys ją savo teritorijoje savo įmonės ūkiniams poreikiams, nuo tokių įpareigojimų būtų atleisti, ženkliai sumažėtų ir už viešuosius interesus atitinkančias paslaugas surenkamų lėšų dydis.

2.2. Pagal Elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija) 2 straipsnio 48 dalyje įtvirtintą vartotojo sąvokos apibrėžtį bet kuris asmuo, įskaitant elektros energijos gamintoją, turintis techninių galimybių pirkti ir perkantis elektros energiją iš nepriklausomų elektros tiekėjų, naudodamasis elektros energijos perdavimo / skirstymo tinklais, ir (ar) vartojantis elektros energiją savoms reikmėms užtikrinti, laikomas elektros energijos vartotoju ir privalo sumokėti už vartojamą elektros energiją valstybės reguliuojamomis kainomis. Be to, pagal Elektros

energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija) 70 straipsnio 1, 2 dalių nuostatas elektros energijos gamintojai ir nei prie perdavimo sistemos, nei prie skirstomųjų tinklų neprijungti vartotojai, tiesiogine elektros linija elektros energiją gaunantys asmenys turi mokėti už viešuosius interesus atitinkančias paslaugas. Taigi reikalavimas atlyginti už vartojamą elektros energiją taikomas visiems elektros energijos rinkos dalyviams.

Pagal savo tikslinį pobūdį ir reikšmę energetinei sistemai viešuosius interesus atitinkančios paslaugos yra teikiamos visų ūkio subjektų, kurių elektros įrenginiai yra prijungti prie elektros tinklų, naudai, neatsižvelgiant į faktinį elektros energijos vartojimą iš tinklų atitinkamu laikotarpiu. Kadangi viešuosius interesus atitinkančios paslaugos yra grindžiamos viešaisiais interesais elektros energetikos sektoriuje, visuotinai reikšmingu valstybės energetinės sistemos saugaus, patikimo ir darnaus funkcionavimo palaikymo gėriu, vadovaujantis Energetikos įstatyme (2011 m. gruodžio 22 d. redakcija) ir Elektros energetikos įstatyme (2012 m. sausio 17 d. redakcija) įtvirtintais principais, kurie skirti ne atskirų suinteresuotų grupių, bet visuomenės energijos vartojimo interesams užtikrinti, viešuosius interesus atitinkančių paslaugų teikimo sąnaudų teisės aktų nustatyta tvarka paskirstomos visiems elektros energiją vartojantiems subjektams.

Taigi Vyriausybė VIAP lėšų administravimo tvarkos aprašą patvirtino nepažeisdama jai suteiktos kompetencijos, o jame įtvirtintu ginčijamu teisiniu reguliavimu tik detalizuojamas atitinkamas įstatyme nustatytas reguliavimas.

III

Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui gauta Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos nario, laikinai atliekančio šios komisijos pirmininko funkcijas, Vyganto Vaitkaus rašytinė nuomonė kai kuriais nagrinėjamoje konstitucinės justicijos byloje aktualiais klausimais.

Konstitucinis Teismas

konstatuoja:

I

1. Pareiškėjas Vilniaus apygardos administracinis teismas prašyme Nr. 1B-18/2013 prašo iširti, be kita ko, VIAP teikimo tvarkos aprašo 7.1 punkto tiek, kiek jame nustatyta, kad viešuosius interesus atitinkančios paslaugos apima elektros energijos balansavimą, 7.8, 7.9 punktų atitiktį *inter alia* Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 20 straipsnio 1 daliai.

1.1. VIAP teikimo tvarkos aprašo 7 punkte, be kita ko, nustatyta:

„7. Viešuosius interesus atitinkančios paslaugos apima:

7.1. elektros energijos gamybą naudojant atsinaujinančius energijos išteklius ir jos balansavimą; <...>

7.8. atsinaujinančių energijos išteklių elektrinių prijungimą prie elektros tinklų;

7.9. elektros tinklų operatoriaus atliekamą elektros tinklų optimizavimą, plėtrą ir (ar) rekonstravimą, užtikrinančius gamybos naudojant atsinaujinančius energijos išteklius plėtrą.“

Taigi VIAP teikimo tvarkos aprašo 7.1, 7.8, 7.9 punktuose nustatytu teisiniu reguliavimu tam tikros paslaugos priskirtos viešuosius interesus atitinkančioms paslaugoms elektros energetikos sektoriuje.

1.2. Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 20 straipsnio 1 dalyje (iki 2013 m. sausio 31 d. galiojusi redakcija) buvo nustatyta: „Elektros energijos gamyba iš atsinaujinančių energijos išteklių yra viešuosius interesus atitinkanti paslauga. Šiame įstatyme ir Vyriausybės nustatyta tvarka taikomų fiksuotų tarifų mokėjimo bendruosius principus, tvarką ir sąlygas nustato Vyriausybė, tvirtindama Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų teikimo tvarkos aprašą. Elektros energija, pagaminta iš atsinaujinančių energijos išteklių, prekiaujama Prekybos elektros energija taisyklėse nustatyta tvarka ir būdais, išskyrus elektros energiją, pagamintą elektrinėse, kurių įrengtoji galia yra ne didesnė kaip 30 kW ir kurių pagaminta elektros energija perkama už nustatytą fiksuotą tarifą vadovaujantis Vyriausybės nustatyta tvarka ir sąlygomis.“

Taigi Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 20 straipsnio 1 dalyje, be kita ko, viešuosius interesus atitinkančioms paslaugoms priskirta elektros energijos gamyba iš atsinaujinančių energijos išteklių.

1.3. Pareiškėjas tiek, kiek nurodė, abejodamas VIAP teikimo tvarkos apraše įtvirtinto ginčijamo teisinio reguliavimo atitiktimi Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 20 straipsnio 1 daliai, nurodo, kad juo nustatyta papildoma viešuosius interesus atitinkanti paslauga – elektros energijos, gaminamos iš atsinaujinančių energijos išteklių, balansavimas – nebuvo įtvirtinta ne tik Elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija) 74 straipsnio 1 dalyje, bet ir iki 2013 m. vasario 1 d. galiojusios redakcijos Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 20 straipsnio 1 dalyje, kurioje viešuosius interesus atitinkančioms paslaugoms buvo priskirta tik elektros energijos gamyba iš atsinaujinančių energijos išteklių.

1.4. Šiame kontekste pažymėtina, kad Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 20 straipsnio 1 dalyje viešuosius interesus atitinkančioms paslaugoms priskirta elektros energijos gamyba iš atsinaujinančių energijos išteklių, o VIAP teikimo tvarkos aprašo 7.1 punkte – ne tik elektros energijos gamyba iš atsinaujinančių energijos išteklių, bet ir elektros energijos, gaminamos naudojant atsinaujinančius energijos išteklius, balansavimas. Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 20 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas teisinis reguliavimas nėra skirtas reguliuoti su kituose pareiškėjo ginčijamuose VIAP teikimo tvarkos aprašo punktuose – 7.8, 7.9 punktuose – viešuosius interesus atitinkančioms paslaugoms priskirtomis paslaugomis susijusius klausimus.

1.5. Taigi, nors pareiškėjas tiek, kiek nurodė, abejoja visų savo nurodytų VIAP teikimo

tvarkos aprašo punktų – 7.1, 7.8, 7.9 punktų – atitiktimi Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 20 straipsnio 1 daliai, iš pareiškėjo prašymo argumentų visumos matyti, kad iš tikrųjų jis abejoja tik VIAP teikimo tvarkos aprašo 7.1 punkto atitiktimi (tiek, kiek nurodė) šiai daliai.

Pažymėtina ir tai, kad nors pareiškėjas tiek, kiek nurodė, abejoja VIAP teikimo tvarkos aprašo 7.1 punkto atitiktimi visai Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 20 straipsnio 1 daliai, iš tikrųjų jis abejoja nurodyto teisinio reguliavimo atitiktimi tik šios dalies nuostatai „[e]lektros energijos gamyba iš atsinaujinančių energijos išteklių yra viešuosius interesus atitinkanti paslauga“.

1.6. Vadinas, atsižvelgus į pareiškėjo argumentus, tirtina būtent tik VIAP teikimo tvarkos aprašo 7.1 punkto tiek, kiek jame nustatyta, kad elektros energijos, gaminamos naudojant atsinaujinančius energijos išteklius, balansavimas yra viešuosius interesus atitinkanti paslauga, atitiktis Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 20 straipsnio 1 dalies nuostatai „[e]lektros energijos gamyba iš atsinaujinančių energijos išteklių yra viešuosius interesus atitinkanti paslauga“.

2. Pareiškėjas Vilniaus apygardos administracinis teismas prašyme Nr. 1B-39/2014 prašo ištirti *inter alia* VIAP lėšų administravimo tvarkos aprašo 16.3, 16.4, 17 punktų atitiktį jo nurodytoms Konstitucijos ir įstatymų nuostatoms.

2.1. VIAP lėšų administravimo tvarkos aprašo 16 punkte nustatyta lėšų už viešuosius interesus atitinkančias paslaugas surinkimo tvarka. Jame, be kita ko, buvo nustatyta:

„16.3. Asmenys, naudojantys savo pasigamintą elektros energiją savo ūkiniams poreikiams tenkinti, išskyrus Aprašo 16.4 punkte nurodytus asmenis, lėšas už Paslaugų teikimo tvarkos aprašo 7.1–7.9 punktuose nurodytas paslaugas už visą savo ir asmenų, iš jo gaunančių elektros energiją tiesioginėmis linijomis, ūkiniams poreikiams tenkinti faktiškai suvartotą elektros energiją sumoka elektros tinklų operatoriui, prie kurio valdomų elektros tinklų yra prijungti asmens elektros energijos gamybos įrenginiai.“

16.4. Asmenys, savo ūkiniams poreikiams tenkinti naudojantys termofikaciniu režimu kombinuotojo elektros energijos ir šilumos gamybos ciklo elektrinėse pasigamintą elektros energiją, lėšas už Paslaugų teikimo tvarkos aprašo 7.1 ir 7.4–7.9 punktuose nurodytas paslaugas už jų termofikaciniu režimu kombinuotojo elektros energijos ir šilumos gamybos ciklo elektrinėse pasigamintą ir savo bei asmenų, iš jo gaunančių elektros energiją tiesioginėmis linijomis, ūkiniams poreikiams tenkinti faktiškai suvartotą elektros energiją sumoka elektros tinklų operatoriui, prie kurio valdomų elektros tinklų yra prijungti asmens elektros energijos gamybos įrenginiai.“

Taigi VIAP lėšų administravimo tvarkos aprašo 16.3 punkte nustatytas bendro pobūdžio teisinis reguliavimas, pagal kurį lėšas už viešuosius interesus atitinkančias paslaugas turi mokėti visi asmenys, naudojantys pasigamintą elektros energiją savo ūkiniams poreikiams tenkinti, o šio aprašo 16.4 punkte įtvirtintos specialios lėšų už viešuosius interesus atitinkančias paslaugas

mokėjimo tvarką reguliuojančios nuostatos, taikomos tik tiems asmenims, kurie savo ūkiniams poreikiams tenkinti naudoja būtent termofikaciniu režimu kombinuotojo elektros energijos ir šilumos gamybos ciklo elektrinėse pasigamintą elektros energiją.

2.1.1. Kaip matyti iš pareiškėjo Vilniaus apygardos administracinio teismo prašymo ir kartu su prašymu pateiktos jo nagrinėjamos administracinės bylos medžiagos, administracinėje byloje pareiškėjai yra asmenys, savo ūkiniams poreikiams tenkinti naudojančys termofikaciniame elektriniame pasigamintą elektros energiją. Tad tokiems asmenims taikytina būtent VIAP lėšų administravimo tvarkos aprašo 16.4 punkte nustatyta tvarka.

Taigi, nors pareiškėjas prašo ištirti ir VIAP lėšų administravimo tvarkos aprašo 16.3 punkte nustatyto teisinio reguliavimo atitiktį Konstitucijai ir įstatymams, iš pareiškėjo prašyme pateiktų argumentų ir jo nagrinėjamos administracinės bylos medžiagos visumos matyti, kad jis ginčija lėšų už viešuosius interesus atitinkančias paslaugas mokėjimo teisinio reguliavimo, taikomo tik tiems asmenims, kurie savo ūkiniams poreikiams tenkinti naudoja būtent termofikaciniu režimu kombinuotojo elektros energijos ir šilumos gamybos ciklo elektrinėse pasigamintą elektros energiją, t. y. VIAP lėšų administravimo tvarkos aprašo 16.4 punkte įtvirtinto teisinio reguliavimo, atitiktį Konstitucijai ir įstatymams.

2.1.2. Iš pareiškėjo Vilniaus apygardos administracinio teismo prašymo ir kartu su prašymu pateiktos jo nagrinėjamos administracinės bylos medžiagos matyti ir tai, kad administracinėje byloje pareiškėjais esantys Lietuvos Respublikoje veikiančys elektros energijos gamintojai ne tik turi leidimus gaminti elektros energiją termofikaciniame elektriniame, o pasigamintą energiją naudoja savo ūkiniams poreikiams tenkinti ir ją tiekia jų teritorijoje esantiems juridiniams asmenims jų ūkiniams poreikiams tenkinti, bet ir, kaip laisvieji vartotojai (vartotojai, įstatymų nustatyta tvarka turintys teisę laisvai pasirinkti elektros energijos tiekėją), perka reikalingą elektros energiją iš nepriklausomų elektros energijos tiekėjų.

Elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija) 2 straipsnyje „Pagrindinės šio įstatymo sąvokos“ nepriklausomas tiekėjas apibrėžiamas kaip asmuo, tiekiantis elektros energiją vartotojams ir turintis teisę verstis nepriklausomo elektros energijos tiekimo veikla (28 dalis), o vartotojas – kaip asmuo, kurio įrenginiai yra prijungti prie perdavimo arba skirstomųjų tinklų ar tiesioginės linijos ir kuris perka elektros energiją vartojimo tikslams (48 dalis).

Tad pareiškėjai administracinėje byloje, būdami elektros energijos gamintojai, tačiau jų įrenginiams būnant prijungtiems prie atitinkamų tinklų ir atitinkamai tokiems gamintojams nuolat turint galimybę pirkti elektros energiją iš nepriklausomų elektros energijos tiekėjų, viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje teikimo ir lėšų už šias paslaugas administravimo požiūriu kartu yra ir vartotojai.

Kaip minėta, VIAP lėšų administravimo tvarkos aprašo 16.4 punkte įtvirtintos specialios

lėšų už viešuosius interesus atitinkančias paslaugas mokėjimo tvarką reguliuojančios nuostatos, taikomos tik tiems asmenims, kurie savo ūkiniams poreikiams tenkinti naudoja būtent termofikaciniu režimu kombinuotojo elektros energijos ir šilumos gamybos ciklo elektrinėse pasigaminą elektros energiją.

Kadangi pareiškėjo Vilniaus apygardos administracinio teismo nagrinėjamoje administracinėje byloje pareiškėjai yra tik tie į VIAP lėšų administravimo tvarkos aprašo 16.4 punktu reguliuojamą sritį patenkantys asmenys, kurių atitinkami įrenginiai, jiems termofikaciniu režimu kombinuotojo elektros energijos ir šilumos gamybos ciklo elektrinėse pasigaminant savo ūkiniams poreikiams tenkinti būtiną elektros energiją, yra prijungti prie nepriklausomo elektros energijos tiekėjo tinklų ir kurie nuolat turi galimybę pirkti elektros energiją iš nepriklausomo elektros energijos tiekėjo, t. y. esantys kartu ir vartotojai, pagal pareiškėjo prašymą VIAP lėšų administravimo tvarkos aprašo 16.4 punkto atitiktis Konstitucijai ir įstatymams tirtina tiek, kiek pagal jį lėšas už nurodytas viešuosius interesus atitinkančias paslaugas turi mokėti tie asmenys, kurie savo ūkiniams poreikiams tenkinti naudoja termofikaciniu režimu kombinuotojo elektros energijos ir šilumos gamybos ciklo elektrinėse pasigaminą elektros energiją ir kartu yra elektros energijos vartotojai.

2.2. Šiame kontekste pažymėtina, kad Vyriausybės 2015 m. rugsėjo 16 d. nutarimu Nr. 1002 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. rugsėjo 19 d. nutarimo Nr. 1157 „Dėl Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje lėšų administravimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“ buvo pakeistas Vyriausybės 2012 m. rugsėjo 19 d. nutarimas Nr. 1157 „Dėl Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje lėšų administravimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, *inter alia* juo patvirtinto VIAP lėšų administravimo tvarkos aprašo 16 punktas (pakeitimai įsigaliojo 2015 m. spalio 1 d.), kurio dalis ginčijama šioje konstitucinės justicijos byloje.

Nors VIAP lėšų administravimo tvarkos aprašo 16 punkte (2015 m. rugsėjo 16 d. redakcija) įtvirtintas teisinis reguliavimas, palyginti jį su nustatytoju pareiškėjo ginčijamame VIAP teikimo tvarkos aprašo 16 punkte, šioje konstitucinės justicijos byloje aktualiu aspektu (t. y. tiek, kiek pagal jį lėšas už nurodytas viešuosius interesus atitinkančias paslaugas turi mokėti ir tie asmenys, kurie savo ūkiniams poreikiams tenkinti naudoja termofikaciniu režimu kombinuotojo elektros energijos ir šilumos gamybos ciklo elektrinėse pasigaminą elektros energiją ir kartu yra elektros energijos vartotojai) išliko iš esmės nepakitęs, VIAP lėšų administravimo tvarkos aprašo 16 punkte (2015 m. rugsėjo 16 d. redakcija) įtvirtintas teisinis reguliavimas nėra tyrimo dalykas šioje konstitucinės justicijos byloje.

2.3. VIAP lėšų administravimo tvarkos aprašo 17 punkte nustatyta: „Asmenys, naudojantys elektros energiją ūkiniams poreikiams tenkinti, lėšas Komisijos nustatytais viešuosius interesus

atitinkančių paslaugų kainomis sumoka pagal iš elektros tinklų suvartotą elektros energijos kiekį, taip pat asmenų pasigamintą ir savo ar tiesioginėmis linijomis prie jų lokaliųjų (vidaus) tinklų prijungtų asmenų ūkiniam poreikiams tenkinti suvartotą elektros energijos kiekį, kuris apskaičiuojamas pagal elektros energijos apskaitos prietaisų rodmenis arba Aprašo 15 punkte nustatyta tvarka.“

Taigi VIAP lėšų administravimo tvarkos aprašo 17 punkte nustatyta asmenų, naudojančių elektros energiją ūkiniam poreikiams tenkinti, mokėtinų lėšų už viešuosius interesus atitinkančias paslaugas apskaičiavimo tvarka.

Kaip minėta, pareiškėjas ginčija VIAP lėšų administravimo tvarkos aprašo, *inter alia* jo 17 punkto, nuostatą atitiktį Konstitucijai ir įstatymams dėl to, kad jomis, pasak pareiškėjo, pareiga mokėti už viešuosius interesus atitinkančias paslaugas nustatyta ir elektros energijos gamintojams, kaip teigiama, už savo pačių pasigamintą elektros energiją, kurios jie neperka.

Pažymėtina, kad VIAP lėšų administravimo tvarkos aprašo 17 punkte įtvirtintu teisiniu reguliavimu asmenims, ūkiniam poreikiams tenkinti naudojantiems elektros energiją, *inter alia* pasigamintą termofikaciniu režimu kombinuotojo elektros energijos ir šilumos gamybos ciklo elektrinėse, nėra nustatyta konkrečių įpareigojimų mokėti už viešuosius interesus atitinkančias paslaugas: šiuo teisiniu reguliavimu tik detalizuota, kaip apskaičiuojamos lėšos, kurias asmenys, naudojantys elektros energiją ūkiniam poreikiams tenkinti, turi sumokėti už viešuosius interesus atitinkančias paslaugas pagal *inter alia* šio aprašo 16.4 punkto nuostatas.

Taigi, nors pareiškėjas prašo ištirti ir VIAP lėšų administravimo tvarkos aprašo 17 punkto, kuriame įtvirtinta lėšų už viešuosius interesus atitinkančias paslaugas mokėjimo tvarka, taikoma visiems asmenims, naudojantiems elektros energiją ūkiniam poreikiams tenkinti, atitiktį Konstitucijai ir įstatymams, iš pareiškėjo prašyme pateiktų argumentų ir jo nagrinėjamos administracinės bylos medžiagos visumos matyti, kad jis, nesutikdamas su tuo, kad asmenys, savo ūkiniam poreikiams tenkinti naudojantys termofikaciniu režimu kombinuotojo elektros energijos ir šilumos gamybos ciklo elektrinėse pasigamintą elektros energiją, įpareigojami mokėti už viešuosius interesus atitinkančias paslaugas, ginčija ne pačią VIAP lėšų administravimo tvarkos aprašo 17 punkte nustatytą lėšų už viešuosius interesus atitinkančias paslaugas apskaičiavimo tvarką, o būtent šio aprašo 16.4 punkte įtvirtintas specialias lėšų už viešuosius interesus atitinkančias paslaugas mokėjimo tvarką reguliuojančias nuostatas, kuriomis minėti asmenys įpareigojami mokėti už viešuosius interesus atitinkančias paslaugas.

2.4. Taigi iš pareiškėjo prašymo argumentų visumos ir jo nagrinėjamos administracinės bylos medžiagos matyti, kad nors pareiškėjas prašo ištirti VIAP lėšų administravimo tvarkos aprašo 16.3, 16.4, 17 punktų atitiktį Konstitucijai ir įstatymams, iš tikrųjų jis abejoja šio aprašo 16.4 punkto atitiktimi Konstitucijai ir įstatymams tiek, kiek pagal jį lėšas už nurodytas viešuosius

interesus atitinkančias paslaugas turi mokėti tie asmenys, kurie savo ūkiniams poreikiams tenkinti naudoja termofikaciniu režimu kombinuotojo elektros energijos ir šilumos gamybos ciklo elektrinėse pasigaminatą elektros energiją ir kartu yra elektros energijos vartotojai.

3. Pareiškėjas Vilniaus apygardos administracinis teismas, be kita ko, prašo (prašymas Nr. 1B-39/2014) ištirti jo nurodytą VIAP teikimo tvarkos aprašo ir VIAP lėšų administravimo tvarkos aprašo punktų atitiktį konstituciniam valdžių padalijimo principui.

Kaip matyti iš pareiškėjo prašymuose pateiktų argumentų, jis šį savo prašymą grindžia iš esmės tuo, kad Vyriausybė, nustatydamą ginčijamą teisinį reguliavimą, pasak jo, nevykdė įstatymų.

Konstitucijos 5 straipsnio 2 dalyje nustatyta: „Valdžios galias riboja Konstitucija.“

Konstitucinis Teismas, aiškindamas šią nuostatą, yra pažymėjęs, kad *inter alia* joje atsispindi ir konstitucinis valdžių padalijimo principas. Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad jeigu Vyriausybės nutarimuose nustatytas teisinis reguliavimas konkuruotų su nustatytuoju įstatymuose arba nebūtų grindžiamas įstatymais, būtų pažeista ir Konstitucijos 5 straipsnio 2 dalis, kurioje nustatyta, kad valdžios galias riboja Konstitucija.

Taigi pareiškėjo prašymas ištirti jo nurodytą VIAP teikimo tvarkos aprašo ir VIAP lėšų administravimo tvarkos aprašo punktų atitiktį konstituciniam valdžių padalijimo principui traktuotinas kaip prašymas ištirti atitinkamo ginčijamo teisinio reguliavimo atitiktį Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai.

4. Pareiškėjas Vilniaus apygardos administracinis teismas taip pat prašo ištirti jo nurodytą VIAP teikimo tvarkos aprašo ir VIAP lėšų administravimo tvarkos aprašo nuostatų atitiktį Konstitucijos 94 straipsnio 2 punktui (tik prašymas Nr. 1B-39/2014), 7 punktui.

Konstitucijos 94 straipsnyje *inter alia* nustatyta, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybė vykdo įstatymus ir Seimo nutarimus dėl įstatymų įgyvendinimo, taip pat Respublikos Prezidento dekretus (2 punktas) bei vykdo kitas pareigas, kurias Vyriausybei paveda Konstitucija ir kiti įstatymai (7 punktas).

Pareiškėjas savo abejones ginčijamo teisinio reguliavimo atitiktimi Konstitucijai ir įstatymams iš esmės grindžia išimtinai tuo, kad Vyriausybė jai suteiktą kompetenciją nustatyti viešuosius interesus atitinkančių paslaugų sąrašą ir tai, kokie asmenys turi mokėti už viešuosius interesus atitinkančias paslaugas, įgyvendino nesilaikydama įstatymų nuostatų. Tad pareiškėjas iš esmės teigia, kad Vyriausybė nevykdė įstatymų arba juos vykdė netinkamai, t. y. pažeidė iš Konstitucijos 94 straipsnio 2 punkto, o ne iš šio straipsnio 7 punkto kylančius reikalavimus.

Taigi pareiškėjo prašymas ištirti jo nurodytą VIAP teikimo tvarkos aprašo ir VIAP lėšų administravimo tvarkos aprašo punktų atitiktį Konstitucijos 94 straipsnio 2, 7 punktams traktuotinas kaip prašymas ištirti jų atitiktį būtent šio straipsnio 2 punktui.

5. Vadinas, šioje konstitucinės justicijos byloje Konstitucinis Teismas pagal pareiškėjo

Vilniaus apygardos administracinio teismo prašymus tirs, ar:

– VIAP teikimo tvarkos aprašo 7.1 punktą tiek, kiek jame nustatyta, kad elektros energijos, gaminamos naudojant atsinaujinančius energijos išteklius, balansavimas yra viešuosius interesus atitinkanti paslauga, 7.8, 7.9 punktai neprieštarauja Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 94 straipsnio 2 punktui, konstituciniam teisinės valstybės principui, Elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija) 74 straipsnio 1, 2 dalims, taip pat šio aprašo 7.1 punktą tiek, kiek nurodyta, neprieštaravo Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 20 straipsnio 1 dalies nuostatai „[e]lektros energijos gamyba iš atsinaujinančių energijos išteklių yra viešuosius interesus atitinkanti paslauga“;

– VIAP lėšų administravimo tvarkos aprašo 16.4 punktą tiek, kiek pagal jį lėšas už nurodytas viešuosius interesus atitinkančias paslaugas turi mokėti tie asmenys, kurie savo ūkiniams poreikiams tenkinti naudoja termofikaciniu režimu kombinuotojo elektros energijos ir šilumos gamybos ciklo elektrinėse pasigaminatą elektros energiją ir kartu yra elektros energijos vartotojai, neprieštaravo Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 94 straipsnio 2 punktui, konstituciniam teisinės valstybės principui, Elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija) 2 straipsnio 48 daliai, 46 straipsnio 5, 6 dalims.

II

1. Minėta, kad šioje konstitucinės justicijos byloje *inter alia* tiriama tiek, kiek nurodyta, VIAP teikimo tvarkos aprašo 7.1, 7.8, 7.9 punktų, kuriais tam tikros paslaugos priskirtos viešuosius interesus atitinkančioms paslaugoms elektros energetikos sektoriuje, atitiktis Konstitucijai ir įstatymams.

2. Šiame kontekste pirmiausia atskleistinas šioje konstitucinės justicijos byloje aktualus Elektros energetikos įstatyme (2012 m. sausio 17 d. redakcija) įtvirtintas teisinis reguliavimas, susijęs su įgaliojimais nustatyti viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje sąrašą.

2.1. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste paminėtinos šios Elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija) nuostatos, kuriomis įtvirtinti, be kita ko, reikalavimai, kuriais turi būti vadovaujama nustatant viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje sąrašą:

– šis įstatymas nustato Lietuvos Respublikos elektros energetikos sektoriaus valstybinio valdymo, reguliavimo, priežiūros ir kontrolės bei veiklos elektros energetikos sektoriuje organizavimo teisinius pagrindus (1 straipsnio 1 dalis); pagrindiniai šio įstatymo tikslai yra, be kita ko, užtikrinti saugų ir patikimą elektros energetikos sistemos veikimą, elektros energijos gamybą, perdavimą, skirstymą ir tiekimą, nustatyti viešuosius interesus atitinkančių paslaugų teisinius pagrindus ir objektyviai pagrįstus, aiškius ir skaidrius reikalavimus bei įpareigojimus elektros

energetikos sektoriuje (3 straipsnio 1, 9 punktai);

– Vyriausybė tvirtina viešuosius interesus atitinkančių paslaugų sąrašą ir nustato jų teikimo tvarką (6 straipsnio 1 dalies 5 punktas);

– viešuosius interesus atitinkančios paslaugos – įmonių teikiamos paslaugos, kurių sąrašą, teikėjus ir teikimo tvarką tvirtina Vyriausybė ar jos įgaliota institucija, vadovaudamasi šio įstatymo 74 straipsnyje nustatytais bendraisiais reikalavimais ir viešaisiais interesais elektros energetikos sektoriuje (2 straipsnio 53 dalis (2014 m. gruodžio 23 d. redakcija));

– siekiant įgyvendinti valstybės energetikos, ekonominės ir aplinkos apsaugos politikos strateginius tikslus elektros energetikos sektoriuje ir užtikrinti visuomenės interesų įgyvendinimą, Vyriausybė, vadovaudamasi šio ir kitų energetikos sektorių veiklos teisinius pagrindus reglamentuojančių įstatymų nuostatomis, gali nustatyti, kad viešuosius interesus atitinkančioms paslaugoms elektros energetikos sektoriuje priskiriama: elektros energijos gamyba naudojant atsinaujinančius energijos išteklius; elektros energijos gamyba termofikaciniu režimu kombinuotojo elektros energijos ir šilumos gamybos ciklo elektrinėse, kai šios elektrinės tiekia šilumą į aprūpinimo šiluma sistemas ir yra sutaupomas toks pirminės energijos kiekis, kad bendrą šilumos ir elektros energijos gamybą galima laikyti efektyvia; elektros energijos gamyba nustatytose elektrinėse, kuriose elektros energijos gamyba būtina elektros energijos tiekimo saugumui užtikrinti; elektros energetikos sistemos rezervų užtikrinimas nustatytose elektrinėse, kurių veikla būtina valstybės energetiniam saugumui užtikrinti; elektros energijos gamybos pajėgumų, strategiškai svarbių elektros energetikos sistemos darbo saugumui ir patikimumui ar valstybės energetinei nepriklausomybei užtikrinti, plėtra; strateginių elektros energetikos sektoriaus projektų, susijusių su energetinio saugumo didinimu, įrengiant jungiamąsias linijas su kitų valstybių elektros energetikos sistemomis ir (ar) sujungiant Lietuvos Respublikos elektros energetikos sistemas su kitų valstybių narių elektros energetikos sistemomis, įgyvendinimas; energetikos objektų darbo saugumo užtikrinimo, radioaktyviųjų atliekų tvarkymo veikla (74 straipsnio 1 dalis); Vyriausybė, išimtinai vadovaudamasi šio straipsnio 1 dalies nuostatomis, patvirtina viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje sąrašą ir nustato šių paslaugų teikimo tvarką (74 straipsnio 2 dalis); tvirtinant viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje sąrašą ir nustatant įpareigojimus teikti viešuosius interesus atitinkančias paslaugas turi būti vadovaujama ekonominio pagrįstumo, mažiausių sąnaudų ir poveikio elektros energijos kainai galutiniams vartotojams kriterijais (74 straipsnio 5 dalis);

– viešieji interesai elektros energetikos sektoriuje – veikla ar neveikimas elektros energetikos sektoriuje, tiesiogiai ar netiesiogiai susiję su valstybės energetiniu ir (ar) visuomenės saugumu, elektros energetikos sistemos darbo saugumu ir patikimumu, elektros energetikos sektoriaus neigiamo poveikio aplinkai mažinimu, energijos išteklių diversifikavimu ir kitais šiame

įstatyme numatytais darnios elektros energetikos sektoriaus plėtros tikslais (2 straipsnio 52 dalis (2014 m. gruodžio 23 d. redakcija)).

2.2. Taigi Elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija) 6 straipsnio 1 dalies 5 punkte, 74 straipsnio 1, 2 dalyse įtvirtintu teisiniu reguliavimu Vyriausybei suteikti įgaliojimai nustatyti *inter alia* viešuosius interesus atitinkančių paslaugų sąrašą ir šių paslaugų teikimo tvarką. Kartu šiame įstatyme (2 straipsnio 53 dalyje (2014 m. gruodžio 23 d. redakcija), 74 straipsnio 1, 2, 5 dalyse) yra įtvirtinti reikalavimai, kurių turi būti laikomasi Vyriausybei įgyvendinant jai įstatymu suteiktus įgaliojimus nustatyti *inter alia* viešuosius interesus atitinkančių paslaugų sąrašą, būtent kad jį nustatant turi būti vadovaujama įstatyme įtvirtintais bendraisiais reikalavimais ir viešaisiais interesais elektros energetikos sektoriuje.

Minėti Elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija) 74 straipsnyje nustatyti bendrieji reikalavimai, kuriais turi būti vadovaujama nustatant viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje sąrašą, yra šie:

– reikalavimas nustatant šį sąrašą vadovautis įstatyme apibrėžtais tikslais – siekti įgyvendinti valstybės energetikos, ekonominės ir aplinkos apsaugos politikos strateginius tikslus elektros energetikos sektoriuje ir užtikrinti visuomenės interesų įgyvendinimą;

– reikalavimas viešuosius interesus atitinkančių paslaugų sąrašą nustatyti vadovaujantis tik įstatyme nurodytų teisės aktų – Elektros energetikos įstatymo ir kitų įstatymų, kuriais reglamentuojami energetikos sektorių veiklos teisiniai pagrindai, – nuostatomis;

– reikalavimas atitinkamas paslaugas priskiriant viešuosius interesus atitinkančioms paslaugoms elektros energetikos sektoriuje vadovautis įstatyme nustatytais kriterijais – ekonominio pagrįstumo, mažiausių sąnaudų ir poveikio elektros energijos kainai galutiniams vartotojams.

Kaip minėta, Elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija) 2 straipsnio 53 dalyje (2014 m. gruodžio 23 d. redakcija) įtvirtintas ir reikalavimas vadovautis viešaisiais interesais elektros energetikos sektoriuje nustatant viešuosius interesus atitinkančių paslaugų šiame sektoriuje sąrašą; tai reiškia, kad Vyriausybė turi pareigą, nustatydamą šį sąrašą, atsižvelgti ir į tai, ar atitinkama veikla ar neveikimas elektros energetikos sektoriuje tiesiogiai ar netiesiogiai siejasi su valstybės energetiniu ir (ar) visuomenės saugumu, elektros energetikos sistemos darbo saugumu ir patikimumu, elektros energetikos sektoriaus neigiamo poveikio aplinkai mažinimu, energijos išteklių diversifikavimu ir kitais šiame įstatyme numatytais darnios elektros energetikos sektoriaus plėtros tikslais.

2.3. Elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija) 74 straipsnio 1 dalyje nurodytos ir paslaugos, kurios, Vyriausybei nustatant viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje sąrašą, vadovaujantis minėtais bendraisiais reikalavimais ir viešaisiais interesais elektros energetikos sektoriuje, *inter alia* galėtų būti priskirtos viešuosius

interesus atitinkančioms paslaugoms.

2.4. Šiame kontekste pažymėtina, kad nors Elektros energetikos įstatyme (2012 m. sausio 17 d. redakcija) nustatytas veiklos elektros energetikos sektoriuje organizavimo teisinis reguliavimas buvo ne kartą keičiamas ir (arba) papildomas, šioje konstitucinės justicijos byloje aktualus *inter alia* viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje teisinis reguliavimas tiek, kiek juo Vyriausybei suteikti įgaliojimai nustatyti viešuosius interesus atitinkančių paslaugų sąrašą ir įtvirtinti reikalavimai, kurių turi būti laikomasi nustatant tokį sąrašą, išliko nepakitęs.

3. Vyriausybė 2012 m. liepos 18 d. priėmė nutarimą Nr. 916 „Dėl Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (toliau – ir Nutarimas Nr. 916), kuriuo patvirtino VIAP teikimo tvarkos aprašą, *inter alia* kurio nuostatos ginčijamos šioje konstitucinės justicijos byloje.

Kaip matyti iš Nutarimo Nr. 916 preambulės (2015 m. rugsėjo 16 d. redakcija), jis priimtas vadovaujantis *inter alia* Elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija) 6 straipsnio 1 dalies 5 punktu, 74 straipsnio 2 dalimi; nutarimu patvirtintame apraše yra nustatyta viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje sąrašas, paslaugų teikimo tvarka, įpareigojimai teikti paslaugas, paslaugų teikimo kompensavimo tvarka (VIAP teikimo tvarkos aprašo 1 punktas).

VIAP teikimo tvarkos aprašo 7 punkte, kurio atitiktis Konstitucijai ir įstatymams, be kita ko, tiek, kiek nurodyta, tirama šioje konstitucinės justicijos byloje, nustatyta:

„7. Viešuosius interesus atitinkančios paslaugos apima:

7.1. elektros energijos gamybą naudojant atsinaujinančius energijos išteklius ir jos balansavimą;

7.2. elektros energijos gamybą termofikaciniu režimu kombinuotojo elektros energijos ir šilumos gamybos ciklo elektrinėse, kai šios elektrinės tiekia šilumą į aprūpinimo šiluma sistemas ir sutaupomas toks kiekis pirminės energijos, kad bendrą šilumos ir elektros energijos gamybą galima laikyti efektyvia;

7.3. elektros energijos gamybą nustatytose elektrinėse, kuriose elektros energiją gaminti būtina elektros energijos tiekimo saugumui užtikrinti;

7.4. elektros energetikos sistemos rezervų užtikrinimą nustatytose elektrinėse, kurių veikla būtina valstybės energetiniam saugumui užtikrinti;

7.5. elektros energijos gamybos pajėgumų, strategiškai svarbių elektros energetikos sistemos darbo saugumui ir patikimumui ar valstybės energetinei nepriklausomybei užtikrinti, plėtrą;

7.6. strateginių elektros energetikos sektoriaus projektų, susijusių su energetinio saugumo didinimu įrengiant jungiamąsias linijas su kitų valstybių elektros energetikos sistemomis ir (ar)

sujungiant Lietuvos Respublikos elektros energetikos sistemas su kitų valstybių narių elektros energetikos sistemomis, įgyvendinimą;

7.7. energetikos objektų darbo saugumo užtikrinimo, radioaktyviųjų atliekų tvarkymo veiklą;

7.8. atsinaujinančių energijos išteklių elektrinių prijungimą prie elektros tinklų;

7.9. elektros tinklų operatoriaus atliekamą elektros tinklų optimizavimą, plėtrą ir (ar) rekonstravimą, užtikrinančius gamybos naudojant atsinaujinančius energijos išteklius plėtrą.“

Taigi nurodytu teisiniu reguliavimu nustatytas viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje sąrašas.

3.1. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje sąrašas, nustatytas VIAP teikimo tvarkos aprašo 7 punkte, skiriasi nuo nustatytojo Elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija) 74 straipsnio 1 dalyje – VIAP teikimo tvarkos apraše, palyginti su atitinkamu minėtame įstatyme nustatytu teisiniu reguliavimu, viešuosius interesus atitinkančioms paslaugoms elektros energetikos sektoriuje priskirtos papildomos paslaugos: viešuosius interesus atitinkančioms paslaugoms šio aprašo 7.1 punkte priskirta ne tik elektros energijos gamyba naudojant atsinaujinančius energijos išteklius, bet ir taip gaminamos elektros energijos balansavimas, 7.8 punkte – atsinaujinančių energijos išteklių elektrinių prijungimas prie elektros tinklų, o 7.9 punkte – elektros tinklų operatoriaus atliekamas elektros tinklų optimizavimas, plėtra ir (ar) rekonstravimas, užtikrinantys gamybos naudojant atsinaujinančius energijos išteklius plėtrą.

3.2. Šiame kontekste pažymėtina, kad, kaip minėta, viešuosius interesus atitinkančių paslaugų sąrašas gali būti nustatytas tik vadovaujantis Elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija) ir kitų energetikos sektorių veiklos teisinius pagrindus reglamentuojančių įstatymų nuostatomis.

Pažymėtina ir tai, kad VIAP teikimo tvarkos apraše vartojamos sąvokos yra apibrėžtos Elektros energetikos įstatyme (2012 m. sausio 17 d. redakcija), Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatyme ir jų įgyvendinamuosiuose teisės aktuose (VIAP teikimo tvarkos aprašo 6 punktas (2015 m. rugsėjo 16 d. redakcija)).

Tad šioje konstitucinės justicijos byloje tiriant ginčijamo atskiruose VIAP teikimo tvarkos aprašo punktuose nustatyto teisinio reguliavimo atitiktį Konstitucijai ir įstatymams būtina papildomai nurodyti ir susijusias aktualias Elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija), Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo nuostatas.

3.2.1. Atsižvelgiant į tai, kad ginčijamu teisiniu reguliavimu viešuosius interesus atitinkančioms paslaugoms priskirtas *inter alia* naudojant atsinaujinančius energijos išteklius gaminamos elektros energijos balansavimas (VIAP teikimo tvarkos aprašo 7.1 punktas),

paminėtinos šios teisės aktų nuostatos, susijusios, be kita ko, su elektros energijos, *inter alia* gaminamos naudojant atsinaujinančius energijos išteklius, balansavimu:

– nacionalinė balansavimo funkcija – balanso tarp elektros energijos gamybos ir vartojimo užtikrinimas pagal sistemos darbo saugumo ir patikimumo bei elektros energijos kokybės kriterijus elektros energetikos sistemos mastu (Elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija) 2 straipsnio 27 dalis (2014 m. gruodžio 23 d. redakcija));

– balansavimo energija – elektros energija, kuri yra suvartojama (nesuvartojama) ar pagaminama (nepagaminama) nesilaikant balansavimo energijos tiekėjų grafikuose, sudarytuose Lietuvos Respublikos energetikos ministerijos patvirtintose Prekybos elektros energija taisyklėse nustatyta tvarka ir sąlygomis, nurodytų elektros energijos kiekių (Elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija) 2 straipsnio 1 dalis).

Taigi pagal nustatytąjį teisinį reguliavimą balanso tarp elektros energijos gamybos ir vartojimo užtikrinimas, *inter alia* elektros energijos, gaminamos naudojant atsinaujinančius energijos išteklius, balansavimas, yra nacionalinės balansavimo funkcijos dalis, kuria, be kita ko, siekiama užtikrinti balansą tarp elektros energijos gamybos ir vartojimo pagal sistemos darbo saugumo ir patikimumo kriterijus elektros energetikos sistemos mastu; tad elektros energijos, gaminamos *inter alia* naudojant atsinaujinančius energijos išteklius, balansavimas elektros energetikos sistemos mastu yra neatsiejamai susijęs *inter alia* su elektros energijos gamyba.

3.2.2. Atsižvelgiant į tai, kad ginčijamu teisiniu reguliavimu viešuosius interesus atitinkančioms paslaugoms priskirtas, be kita ko, atsinaujinančių energijos išteklių elektrinių prijungimas prie elektros tinklų (VIAP teikimo tvarkos aprašo 7.8 punktas), paminėtinos šios Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo nuostatos:

– šis įstatymas nustato Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos sektoriaus valstybinio valdymo, reglamentavimo, priežiūros ir kontrolės bei veiklos atsinaujinančių išteklių energetikos sektoriuje organizavimo teisinius pagrindus (1 straipsnio 1 dalis);

– elektrinė – elektros energijos gamintojo nuosavybės ar kita teise valdomas energetikos objektas, skirtas elektros energijai ar elektros ir šilumos energijai bendrosios gamybos būdu iš atsinaujinančių išteklių gaminti, susidedantis iš vieno ar daugiau tarpusavyje technologiškai susijusių elektros energiją generuojančių įrenginių, prijungtų prie elektros tinklų (2 straipsnio 14 dalis);

– elektrinių prijungimas prie elektros tinklų yra viešuosius interesus atitinkanti paslauga (21 straipsnio 1 dalis).

Taigi pagal nustatytąjį teisinį reguliavimą atsinaujinančių energijos išteklių elektrinių prijungimas prie elektros tinklų Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatyme yra įtvirtintas kaip viešuosius interesus atitinkanti paslauga.

3.2.3. Atsižvelgiant į tai, kad ginčijamu teisiniu reguliavimu viešuosius interesus atitinkančioms paslaugoms yra priskirta, be kita ko, elektros tinklų operatoriaus atliekamas elektros tinklų optimizavimas, plėtra ir (ar) rekonstravimas, užtikrinantys gamybos naudojant atsinaujinančius energijos išteklius plėtrą (VIAP teikimo tvarkos aprašo 7.9 punktą), paminėtinos šios teisės aktų nuostatos, susijusios, be kita ko, su atsinaujinančių energijos išteklių plėtros, *inter alia* jų naudojimo elektros energijai gaminti, skatinimu:

– atsinaujinančių energijos išteklių naudojimo elektros energijai gaminti plėtra yra vienas iš strateginių valstybės energetikos politikos tikslų (Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 13 straipsnio 1 dalis); vienas iš elektros energetikos sektoriaus veiklos valstybinio valdymo, reguliavimo, priežiūros ir kontrolės bendrųjų principų yra efektyvių pažangiųjų elektros tinklų technologijų ir atsinaujinančių energijos išteklių panaudojimo elektros energetikos sektoriuje plėtros skatinimas (Elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija) 4 straipsnio 6 punktas);

– atsinaujinančių energijos išteklių naudojimas skatinamas Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka ir sąlygomis, *inter alia* kompensuojant atsinaujinančius energijos išteklius naudojančių įrenginių prijungimo prie energetikos tinklų ar sistemų išlaidas, rezervuojant energetikos tinklų ar sistemų galią ir pralaidumą ar kitus atitinkamus techninius parametrus atsinaujinančius energijos išteklius naudojantiems įrenginiams prijungti (Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 3 straipsnio 1 dalis, 2 dalies 3, 4 punktai); atsinaujinančių energijos išteklių naudojimas elektros energijai gaminti skatinamas Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka ir sąlygomis (Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 13 straipsnio 2 dalis);

– elektros tinklų operatorius privalo prijungti gamintojo elektrinę prie elektros tinklų, be kita ko, ir tuo atveju, kai toks prijungimas galimas tik techniškai atnaujinus elektros tinklus, juos optimizavus, išplėtus elektros tinklus, padidinus elektros tinklų pajėgumą ar kitaip juos rekonstravus (Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 14 straipsnio 2 dalis); elektrinių prijungimas prie elektros tinklų yra viešuosius interesus atitinkanti paslauga (Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 21 straipsnio 1 dalis); įstatyme nurodytos gamintojo elektros tinklų operatoriui kompensuojamos pastarojo patiriamos elektros tinklų optimizavimo, plėtros ir (ar) rekonstrukcijos sąnaudos yra laikomos viešuosius interesus atitinkančia paslauga ta dalimi, kuri buvo reikalinga atsinaujinančių energijos išteklių plėtrai užtikrinti ir kurią teisės aktų nustatyta tvarka patvirtina Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija (Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 21 straipsnio 8, 9 dalys).

Apibendrinant nurodytą *inter alia* energetikos sektorių veiklos teisinius pagrindus reglamentuojančių įstatymų nuostatose įtvirtintą teisinį reguliavimą pažymėtina, kad atsinaujinančių

energijos išteklių naudojimo elektros energijai gaminti plėtra – vienas iš strateginių valstybės energetikos politikos tikslų, kuris įgyvendinamas, be kita ko, kompensuojant atsinaujinančius energijos išteklius naudojančių įrenginių prijungimo prie energetikos tinklų išlaidas, taip pat nustačius elektros tinklų operatoriaus pareigą prijungti įstatyme nurodytus įrenginius prie elektros tinklų *inter alia* tuo atveju, kai toks prijungimas galimas tik techniškai atnaujinus elektros tinklus, juos optimizavus, išplėtus elektros tinklus, padidinus elektros tinklų pajėgumą ar kitaip juos rekonstravus; elektrinių prijungimas prie elektros tinklų yra viešuosius interesus atitinkanti paslauga, kaip ir įstatyme nurodytos gamintojo elektros tinklų operatoriui kompensuojamos pastarojo patiriamos elektros tinklų optimizavimo, plėtros ir (ar) rekonstrukcijos sąnaudos ta dalimi, kuri buvo reikalinga atsinaujinančių energijos išteklių plėtrai užtikrinti ir kuri patvirtinta nustatyta tvarka.

4. Kaip minėta, šioje konstitucinės justicijos byloje tiriama VIAP teikimo tvarkos aprašo 7.1 punkto nuostatų atitiktis, be kita ko, Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 20 straipsnio 1 dalies nuostatai „[e]lektros energijos gamyba iš atsinaujinančių energijos išteklių yra viešuosius interesus atitinkanti paslauga“.

4.1. Seimo 2011 m. gegužės 12 d. priimtu ir 2011 m. gegužės 24 d. įsigaliojusi (su tam tikromis išimtimis) Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymu nustatyti atsinaujinančių išteklių energetikos sektoriaus valstybinio valdymo, reglamentavimo, priežiūros ir kontrolės bei veiklos atsinaujinančių išteklių energetikos sektoriuje organizavimo teisiniai pagrindai, taip pat energetikos tinklų operatorių, energijos iš atsinaujinančių išteklių gamintojų veiklos valstybinis reglamentavimas, priežiūra ir jų santykiai su kontrolę vykdančiomis institucijomis (1 straipsnio 1 dalis).

Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 20 straipsnio „Atsinaujinančių energijos išteklių naudojimo elektros energijai gaminti skatinimas“ 1 dalyje buvo, be kita ko, nustatyta: „Elektros energijos gamyba iš atsinaujinančių energijos išteklių yra viešuosius interesus atitinkanti paslauga.“

Taigi šiuo teisiniu reguliavimu viešuosius interesus atitinkančioms paslaugoms buvo priskirta tik elektros energijos gamyba iš atsinaujinančių energijos išteklių.

4.2. Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymas buvo ne kartą keičiamas ir (arba) papildomas, *inter alia* Seimo 2013 m. sausio 17 d. priimtu Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 2, 11, 13, 14, 16, 20, 21 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymu, įsigaliojusi (su tam tikra išimtimi) 2013 m. vasario 1 d.

Šio įstatymo 6 straipsniu buvo pakeistas ir naujai išdėstytas Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 20 straipsnis, kurio 1 dalyje, be kita ko, nustatyta: „Elektros energijos gamyba iš atsinaujinančių energijos išteklių ir šios elektros energijos balansavimas yra viešuosius interesus

atitinkanti paslauga.“

Taigi Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 20 straipsnio (2013 m. sausio 17 d. redakcija) 1 dalyje viešuosius interesus atitinkančioms paslaugoms buvo priskirta ne tik elektros energijos gamyba iš atsinaujinančių energijos išteklių, bet ir naudojant atsinaujinančius energijos išteklius gaminamos elektros energijos balansavimas.

Šiame kontekste pažymėtina, kad nors Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymas, taip pat ir jo 20 straipsnis (2013 m. sausio 17 d. redakcija), buvo ne kartą keičiamas ir (arba) papildomas, jame nustatytas teisinis reguliavimas tiek, kiek juo viešuosius interesus atitinkančioms paslaugoms buvo priskirtas ir nurodytos elektros energijos balansavimas, išliko nepakitęs.

5. Minėta, kad šioje konstitucinės justicijos byloje tiriama ir VIAP lėšų administravimo tvarkos aprašo 16.4 punkto atitiktis Konstitucijai ir įstatymams.

6. Šiame kontekste pirmiausia paminėtinos Elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija) 6 straipsnio „Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos funkcijos elektros energetikos sektoriuje“ 1 dalies 7 punkto nuostatos, pagal kurias Vyriausybė tvirtina Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų lėšų administravimo tvarkos aprašą.

Taigi šiuo teisiniu reguliavimu Vyriausybei suteikti įgaliojimai tvirtinti Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų lėšų administravimo tvarkos aprašą.

7. Vyriausybė, įgyvendindama *inter alia* nurodytas Elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija) nuostatas, 2012 m. rugsėjo 19 d. nutarimu Nr. 1157 „Dėl Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje lėšų administravimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtino VIAP lėšų administravimo tvarkos aprašą, kuris įsigaliojo 2012 m. rugsėjo 30 d.

7.1. Šiame apraše nustatyta viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje lėšų administravimo tvarka, duomenų ir sąskaitų viešuosius interesus atitinkančių paslaugų lėšoms pervesti pateikimo tvarka, lėšų surinkimo, išmokėjimo ir jų apskaitos reikalavimai, taip pat viešuosius interesus atitinkančių paslaugų lėšų administratoriaus paskyrimo tvarka (1 punktas). Šio aprašo nuostatos taikomos viešuosius interesus atitinkančių paslaugų lėšų administratoriui, perdavimo sistemos operatoriui, skirstomųjų tinklų operatoriams, viešuosius interesus atitinkančių paslaugų lėšų gavėjams ir asmenims, elektros energiją naudojantiems savo asmeniniams, šeimos ir (ar) ūkinės komercinės veiklos poreikiams (2 punktas (2012 m. gruodžio 19 d. redakcija)).

7.2. VIAP lėšų administravimo tvarkos aprašo 16.4 punkte, kurio atitiktis Konstitucijai ir įstatymams, tiriama šioje konstitucinės justicijos byloje, reglamentuojant lėšų už viešuosius interesus atitinkančias paslaugas surinkimo tvarką buvo nustatyta: „Asmenys, savo ūkiniams poreikiams tenkinti naudojantys termofikaciniu režimu kombinuotojo elektros energijos ir šilumos

gamybos ciklo elektrinėse pasigamintą elektros energiją, lėšas už Paslaugų teikimo tvarkos aprašo 7.1 ir 7.4–7.9 punktuose nurodytas paslaugas už jų termofikaciniu režimu kombinuotojo elektros energijos ir šilumos gamybos ciklo elektrinėse pasigamintą ir savo bei asmenų, iš jo gaunančių elektros energiją tiesioginėmis linijomis, ūkiniams poreikiams tenkinti faktiškai suvartotą elektros energiją sumoka elektros tinklų operatoriui, prie kurio valdomų elektros tinklų yra prijungti asmens elektros energijos gamybos įrenginiai.“

Taigi VIAP lėšų administravimo tvarkos aprašo 16.4 punkte buvo įtvirtinta lėšų už viešuosius interesus atitinkančias paslaugas mokėjimo tvarka, taikoma tiems asmenims, savo ūkiniams poreikiams tenkinti naudojantiems termofikaciniu režimu kombinuotojo elektros energijos ir šilumos gamybos ciklo elektrinėse pasigamintą elektros energiją, kurių elektros energijos gamybos įrenginiai yra prijungti prie atitinkamų elektros tinklų. Pagal šią tvarką lėšos už atitinkamas viešuosius interesus atitinkančias paslaugas sumokamos elektros tinklų operatoriui, prie kurio valdomų elektros tinklų yra prijungti asmens elektros energijos gamybos įrenginiai.

Pagal VIAP lėšų administravimo tvarkos aprašo 17 punktą asmenys, naudojantys elektros energiją ūkiniams poreikiams tenkinti, lėšas Komisijos nustatytais viešuosius interesus atitinkančių paslaugų kainomis sumoka pagal asmenų pasigamintą ir savo ar tiesioginėmis linijomis prie jų lokaliųjų (vidaus) tinklų prijungtų asmenų ūkiniams poreikiams tenkinti suvartotą elektros energijos kiekį.

7.3. Aiškinant VIAP lėšų administravimo tvarkos aprašo 16.4 punkto nuostatas, atsižvelgiant į VIAP teikimo tvarkos aprašo 7 punkte nustatytą teisinį reguliavimą, pažymėtina ir tai, kad ginčijamame VIAP lėšų administravimo tvarkos aprašo 16.4 punkte nustatyta lėšų surinkimo tvarka surenkamos lėšos už visas VIAP teikimo tvarkos apraše nustatytas viešuosius interesus atitinkančias paslaugas, išskyrus elektros energijos gamybą termofikaciniu režimu kombinuotojo elektros energijos ir šilumos gamybos ciklo elektrinėse, kai šios elektrinės tiekia šilumą į aprūpinimo šiluma sistemas ir sutaupomas toks kiekis pirminės energijos, kad bendrą šilumos ir elektros energijos gamybą galima laikyti efektyvia (VIAP teikimo tvarkos aprašo 7.2 punkte įtvirtinta viešuosius interesus atitinkanti paslauga), ir elektros energijos gamybą nustatytose elektrinėse, kuriose elektros energiją gaminti būtina elektros energijos tiekimo saugumui užtikrinti (VIAP teikimo tvarkos aprašo 7.3 punkte įtvirtinta paslauga).

Pagal VIAP teikimo tvarkos aprašo 21 punktą viešuosius interesus atitinkančių paslaugų lėšos, kurių reikia šio aprašo 7.2, 7.3 punktuose nurodytoms viešuosius interesus atitinkančioms paslaugoms kompensuoti, nerenkamos iš asmenų už jų termofikaciniu režimu kombinuotojo elektros energijos ir šilumos gamybos ciklo elektrinėse pasigamintą ir suvartotą elektros energiją (taip pat ir už asmenų, gaunančių elektros energiją tiesioginėmis linijomis, suvartotą elektros energiją).

Taigi VIAP lėšų administravimo tvarkos aprašo 16.4 punkte įtvirtintu teisiniu reguliavimu asmenys, savo ūkiniams poreikiams tenkinti naudojantys termofikaciniu režimu kombinuotojo elektros energijos ir šilumos gamybos ciklo elektrinėse pasigaminatą elektros energiją, kurių elektros energijos gamybos įrenginiai yra prijungti prie atitinkamų elektros tinklų, yra įpareigoti mokėti lėšas ne už visas viešuosius interesus atitinkančias paslaugas: iš šių asmenų, *inter alia* atsižvelgiant į jų suvartotos nurodytu būdu pasigamintos elektros energijos kiekį, nerenkamos lėšos kompensuoti tokioms viešuosius interesus atitinkančioms paslaugoms kaip elektros energijos gamyba termofikaciniu režimu kombinuotojo elektros energijos ir šilumos gamybos ciklo elektrinėse, kai šios elektrinės tiekia šilumą į aprūpinimo šiluma sistemas ir sutaupomas toks kiekis pirminės energijos, kad bendrą šilumos ir elektros energijos gamybą galima laikyti efektyvia, ir elektros energijos gamyba nustatytose elektrinėse, kuriose elektros energiją gaminti būtina elektros energijos tiekimo saugumui užtikrinti.

7.4. Kaip minėta, VIAP lėšų administravimo tvarkos aprašo 16 punktas, kurio dalis ginčijama šioje konstitucinės justicijos byloje, buvo pakeistas (pakeitimai įsigaliojo nuo 2015 m. spalio 1 d.); VIAP lėšų administravimo tvarkos aprašo 16 punkte (2015 m. rugsėjo 16 d. redakcija) įtvirtintas teisinis reguliavimas nėra tyrimo dalykas šioje konstitucinės justicijos byloje.

8. Šiame kontekste išskirtinos Elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija) nuostatos, kurių atžvilgiu, be kita ko, tiriamą VIAP lėšų administravimo tvarkos apraše nustatyto teisinio reguliavimo atitiktis, būtent šios:

- vartotojas – asmuo, kurio įrenginiai yra prijungti prie perdavimo arba skirstomųjų tinklų ar tiesioginės linijos ir kuris perka elektros energiją vartojimo tikslams (2 straipsnio 48 dalis);

- vartotojai, kurių įrenginiai prijungti prie skirstomųjų tinklų, pirkdami elektros energiją iš nepriklausomo tiekėjo, privalo skirstomųjų tinklų operatoriui apmokėti už elektros energijos persiuntimą perdavimo ir skirstomaisiais tinklais, taip pat už sisteminę paslaugą ir viešuosius interesus atitinkančias paslaugas; vartotojas, gavęs skirstomųjų tinklų operatoriaus ir nepriklausomo tiekėjo sutikimą bei likdamas atsakingas skirstomųjų tinklų operatoriui, šioje dalyje nurodytas vartotojo pinigines prievoles gali pavesti vykdyti nepriklausomam tiekėjui (46 straipsnio 5 dalis);

- vartotojai, kurių įrenginiai prijungti prie perdavimo tinklų, pirkdami elektros energiją iš nepriklausomo tiekėjo, privalo perdavimo sistemos operatoriui apmokėti už elektros energijos persiuntimą perdavimo tinklais, taip pat už sisteminę paslaugą ir viešuosius interesus atitinkančias paslaugas; vartotojas, gavęs perdavimo sistemos operatoriaus ir nepriklausomo tiekėjo sutikimą bei likdamas atsakingas perdavimo sistemos operatoriui, šioje dalyje nurodytas vartotojo pinigines prievoles gali pavesti vykdyti nepriklausomam tiekėjui (46 straipsnio 6 dalis).

Taigi, apibendrinant nurodytą Elektros energetikos įstatyme (2012 m. sausio 17 d. redakcija) įtvirtintą teisinį reguliavimą šioje konstitucinės justicijos byloje aktualiu aspektu, pažymėtina, kad:

– pareiga mokėti lėšas už viešuosius interesus atitinkančias paslaugas skirstomųjų ir (arba) perdavimo tinklų operatoriui nustatyta tik vartotojams, kurių įrenginiai atitinkamai prijungti prie skirstomųjų ir (arba) perdavimo tinklų;

– tam, kad asmuo būtų laikomas vartotoju, t. y. *inter alia* turėtų galimybę vartojimo tikslais pirkti elektros energiją, jo įrenginiai turi būti prijungti prie atitinkamų tinklų ar tiesioginės linijos;

– už viešuosius interesus atitinkančias paslaugas mokėtina pinigų suma yra tik vienas iš vartotojų už elektros energiją mokamos kainos elementų.

Šiame kontekste pažymėtina, kad Seimo 2014 m. gruodžio 23 d. priimtu Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo Nr. VIII-1881 2, 9 ir 67 straipsnių pakeitimo įstatymu buvo, be kita ko, pakeista Elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija) 2 straipsnio 9–54 dalių numeracija; nuo 2015 m. kovo 2 d. vartotojo sąvoka yra apibrėžta Elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija) 2 straipsnio 49 dalyje (2014 m. gruodžio 23 d. redakcija).

9. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste paminėtinos ir aktualios kai kurių Europos Sąjungos teisės aktų, kuriais nustatytos *inter alia* elektros energijos vidaus rinkos taisyklės ir kurie skirti atsinaujinančių išteklių energijos naudojimui skatinti, nuostatos.

9.1. Šiame kontekste pažymėtina, kad Elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija) priede „Įgyvendinami Europos Sąjungos teisės aktai“ nurodyta, be kita ko, 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/72/EB dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, panaikinanti Direktyvą 2003/54/EB (toliau – Direktyva 2009/72/EB); Direktyva 2009/72/EB nurodyta ir Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo priede „Įgyvendinami Europos Sąjungos teisės aktai“.

Direktyvoje 2009/72/EB *inter alia* nustatyta:

– elektros energijos tiekimo saugumas itin svarbus Europos visuomenės vystymuisi, tvarios klimato kaitos politikos įgyvendinimui ir konkurencingumo vidaus rinkoje skatinimui (5 konstatuojamoji dalis); energijos tiekimo saugumas – esminė sudedamoji visuomenės saugumo dalis, todėl jis glaudžiai susijęs su veiksmingu elektros energijos vidaus rinkos veikimu ir su valstybių narių atskirtų elektros energijos rinkų integracija (25 konstatuojamoji dalis);

– viešųjų paslaugų reikalavimų laikymasis yra pagrindinis šios direktyvos reikalavimas, todėl šioje direktyvoje svarbu pateikti bendrus minimalius standartus, kurių turi laikytis visos valstybės narės, atsižvelgdamos į vartotojų apsaugos, tiekimo saugumo, aplinkos apsaugos ir lygiaverčio konkurencijos laipsnio užtikrinimo visose valstybėse narėse tikslus; svarbu, kad viešųjų paslaugų reikalavimus būtų galima aiškinti nacionaliniu pagrindu, atsižvelgiant į nacionalines aplinkybes ir laikantis Bendrijos teisės (46 konstatuojamoji dalis); viešųjų paslaugų reikalavimai turėtų būti apibrėžti nacionaliniu lygmeniu, atsižvelgiant į nacionalines aplinkybes; vis dėlto

valstybės narės turėtų laikytis Bendrijos teisės (50 konstatuojamoji dalis);

– gamintojas – elektros energiją gaminantis fizinis ar juridinis asmuo (2 straipsnio 2 punktas); vartotojas – elektros energijos didmeninis ar galutinis vartotojas (2 straipsnio 7 punktas); didmeninis vartotojas – fizinis ar juridinis asmuo, perkantis elektros energiją siekdamas ją perparduoti sistemoje, kurioje jis įsisteigęs, ar už jos ribų (2 straipsnio 8 punktas); galutinis vartotojas – elektros energiją savo asmeniniam vartojimui perkantis vartotojas (2 straipsnio 9 punktas); namų ūkio vartotojas – vartotojas, perkantis elektros energiją savo namų ūkio vartojimui, išskyrus komercinę ar profesinę veiklą (2 straipsnio 10 punktas); ne namų ūkio vartotojas – fizinis ar juridinis asmuo, perkantis elektros energiją ne savo namų ūkio vartojimui, įskaitant gamintojus ir didmeninius vartotojus (2 straipsnio 11 punktas);

– visiškai atsižvelgdamos į atitinkamas Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo nuostatas, visų pirma į jos 106 straipsnį (buv. Europos bendrijos steigimo sutarties 86 straipsnis), valstybės narės elektros energijos sektoriuje veikiančioms įmonėms gali nustatyti įpareigojimus teikti bendros ekonominės svarbos viešąsias paslaugas, kurie gali būti susiję su saugumu, įskaitant tiekimo saugumą, reguliarumą, kokybę ir kainą, ir su aplinkos apsauga, įskaitant energijos vartojimo efektyvumą, energiją iš atsinaujinančių išteklių ir klimato apsaugą (3 straipsnio 2 dalis).

Taigi, nagrinėjamoje konstitucinės justicijos byloje aktualiu aspektu apibendrinant nurodytą Europos Sąjungos teisės aktuose įtvirtintą teisinį reguliavimą, pažymėtina, kad:

– bendros ekonominės svarbos viešųjų paslaugų teikimas gali būti siejamas su siekiu užtikrinti *inter alia* elektros energijos tiekimo saugumą – esminę sudedamąją visuomenės saugumo dalį, taip pat aplinkos apsaugą;

– kiekvienoje valstybėje narėje, atsižvelgiant į konkrečios valstybės narės ypatumus, nustatytinas viešuosius interesus atitinkančių paslaugų teisinis reguliavimas; jį nustatant turi būti paisoma ir Europos Sąjungos teisėje įtvirtintų reikalavimų.

Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina ir tai, kad pagal Direktyvą 2009/72/EB vartotojai suprantami ir kaip juridiniai asmenys, patys gaminantys elektros energiją ir perkantys ją ne namų ūkio vartojimui.

9.2. Pažymėtina, kad Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo priede „Įgyvendinami Europos Sąjungos teisės aktai“ nurodyta ir 2009 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/28/EB dėl skatinimo naudoti atsinaujinančių išteklių energiją, iš dalies keičianti bei vėliau panaikinanti direktyvas 2001/77/EB ir 2003/30/EB (toliau – ir Direktyva 2009/28/EB).

Direktyvoje 2009/28/EB, be kita ko, nustatyta, kad *inter alia* energijos vartojimo Europoje valdymas ir didesnis atsinaujinančių išteklių energijos naudojimas bei energijos taupymas ir didesnis energijos vartojimo efektyvumas yra vienos iš svarbių priemonių išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekiui sumažinti; tiems veiksniams taip pat tenka svarbus vaidmuo

skatinant energijos tiekimo saugumą, technologijų plėtrą, naujoves ir užtikrinant užimtumo bei regioninės plėtros galimybes, ypač kaimo ir atskirtose vietovėse (1 konstatuojamoji dalis). Nustatyta ir tai, kad būtina remti atsinaujinančių išteklių energijos integraciją į perdavimo ir skirstymo tinklą ir energijos saugojimo sistemų panaudojimą (57 konstatuojamoji dalis), be to, svarbu elektros energijai iš atsinaujinančių energijos išteklių suteikti pirmenybinę ir garantuotą prieigą siekiant integruoti atsinaujinančius energijos išteklius į elektros energijos vidaus rinką (60 konstatuojamoji dalis).

10. Šiame kontekste paminėtinos ir šioje konstitucinės justicijos byloje aktualios kai kurių Lietuvos Respublikos teisės aktų nuostatos, papildomai atskleidžiančios, *inter alia* Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje kontekste, su viešųjų paslaugų elektros energetikos sektoriuje nustatymu susijusias nacionalines aplinkybes.

10.1. Seimas 2012 m. birželio 26 d. nutarimu Nr. XI-2133 „Dėl Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos patvirtinimo“ (toliau – ir Nutarimas Nr. XI-2133) patvirtino Nacionalinę energetikos nepriklausomybės strategiją, įsigaliojusią 2012 m. liepos 11 d.

Ši strategija priimta įvertinus, be kita ko, būtinybę užtikrinti Lietuvos energetinę nepriklausomybę nuo išorės energetikos sistemų ir monopolinio pirminės energijos tiekimo, energetikos sektoriaus konkurencingumą ir darnią plėtrą bei atsižvelgus *inter alia* į tai, kad energetinė nepriklausomybė ir energetinis saugumas yra sudedamoji nacionalinio saugumo dalis (Nutarimo Nr. XI-2133 preambulė).

Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste paminėtina, kad viena iš strateginių iniciatyvų elektros energetikos sektoriuje yra didesnė atsinaujinančių energijos išteklių dalis elektros energijos gamyboje (Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos II skyriaus I skirsnis), o elektros energijos gamyba iš atsinaujinančių energijos išteklių yra vienas iš svarbiausių valstybinės energetikos politikos prioritetų (Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos 60 punktas).

10.2. Vyriausybė 2010 m. birželio 21 d. nutarimu Nr. 789 „Dėl Nacionalinės atsinaujinančių energijos išteklių plėtros strategijos patvirtinimo“, be kita ko, įgyvendindama ir Direktyvos 2009/28/EB nuostatas, patvirtino Nacionalinę atsinaujinančių energijos išteklių plėtros strategiją; jos strateginis tikslas – didinant atsinaujinančių energijos išteklių dalį šalies energijos balanse, elektros ir šilumos energetikos bei transporto sektoriuose kuo geriau patenkinti energijos poreikį vidaus išteklių, atsisakyti importuojamo taršaus iškastinio kuro, taip padidinti energijos tiekimo saugumą, energetinę nepriklausomybę ir prisidėti prie tarptautinių pastangų mažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijas (Nacionalinės atsinaujinančių energijos išteklių plėtros strategijos I dalis).

III

1. Šioje konstitucinės justicijos byloje tiek, kiek nurodyta, tiriama viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje teisinio reguliavimo atitiktis *inter alia*

Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 94 straipsnio 2 punktui, konstituciniam teisinės valstybės principui.

2. Pagal Konstitucijos 94 straipsnio 2 punktą Vyriausybė vykdo įstatymus ir Seimo nutarimus dėl įstatymų įgyvendinimo, taip pat Respublikos Prezidento dekretus.

Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad Vyriausybės pareiga priimti poįstatyminius aktus, būtinus įstatymams įgyvendinti, kyla tiesiogiai iš Konstitucijos, o esant įstatymų leidėjo pavedimui – ir iš įstatymų bei Seimo nutarimų dėl įstatymų įgyvendinimo; svarbu, kad poįstatyminius teisės aktus Vyriausybė priimtų neviršydamą savo įgaliojimų ir kad šie aktai neprieštarautų Konstitucijai ir įstatymams (*inter alia* 2001 m. gruodžio 18 d., 2006 m. gegužės 31 d., 2007 m. rugpjūčio 13 d., 2012 m. spalio 24 d. nutarimai).

Aiškindamas 94 straipsnio 2 punkto nuostatas Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs ir tai, kad pagal Konstituciją Vyriausybė, leisdama teisės aktus, turi laikytis galiojančių įstatymų ir vykdydama vienus įstatymus negali pažeisti kitų. Vyriausybės teisės aktuose negali būti teisės normų, nustatančių kitokį teisinį reguliavimą negu nustatytasis įstatymuose ir konkuruojančių su įstatymų normomis (*inter alia* 2001 m. gruodžio 18 d., 2006 m. gegužės 31 d., 2007 m. rugpjūčio 13 d., 2012 m. spalio 24 d., 2013 m. gegužės 9 d. nutarimai).

3. Konstitucijos 94 straipsnio 2 punkto nuostata, kad Vyriausybė vykdo įstatymus, aiškintina *inter alia* konstitucinio teisinės valstybės principo kontekste. Šiuo principu turi būti vadovaujama ir kuriant teisę, ir ją įgyvendinant (*inter alia* 2000 m. gruodžio 6 d., 2006 m. sausio 16 d., 2007 m. rugpjūčio 13 d. nutarimai). Konstitucinis teisinės valstybės principas yra itin talpus, jis apima daug įvairių tarpusavyje susijusių imperatyvų.

Paminėtini kai kurie šioje konstitucinės justicijos byloje aktualūs *inter alia* iš konstitucinio teisinės valstybės principo kylantys imperatyvai:

– Konstitucijoje įtvirtintas teisinės valstybės principas suponuoja ir teisės aktų hierarchiją, *inter alia* tai, kad poįstatyminiai teisės aktai negali prieštarauti įstatymams, konstituciniams įstatymams ir Konstitucijai, kad poįstatyminiai teisės aktai turi būti priimami remiantis įstatymais, kad poįstatyminis teisės aktas yra įstatymo normų taikymo aktas, nepaisant to, ar tas aktas yra vienkartinio (*ad hoc*) taikymo, ar nuolatinio galiojimo (*inter alia* 2008 m. gruodžio 4 d., 2013 m. vasario 20 d., 2014 m. gegužės 9 d. nutarimai);

– konstitucinis teisinės valstybės principas suponuoja įvairius reikalavimus įstatymų leidėjui, kitiems teisėkūros subjektams, *inter alia* tai, kad teisėkūros subjektai teisės aktus gali leisti tik neviršydamį savo įgaliojimų (*inter alia* 2006 m. sausio 16 d., 2010 m. kovo 22 d., 2010 m. lapkričio 9 d., 2013 m. balandžio 2 d., 2015 m. birželio 16 d. nutarimai).

4. Konstitucinis teisinės valstybės principas atsispindi ir konstitucinius valdžių padalijimo ir Konstitucijos viršenybės principus įtvirtinančioje Konstitucijos 5 straipsnio 2 dalyje, kurioje

nustatyta, kad valdžios galias riboja Konstitucija (*inter alia* 2004 m. gegužės 13 d. nutarimas).

Šiame kontekste pažymėtina, kad, kaip ne kartą yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, konstitucinis valdžių padalijimo principas reiškia, kad įstatymų leidžiamoji, vykdomoji ir teisminė valdžios turi būti atskirtos, pakankamai savarankiškos, bet kartu tarp jų turi būti pusiausvyra, kad kiekvienai valdžios institucijai yra nustatyta jos paskirtį atitinkanti kompetencija, kad institucijos kompetencijos konkretus turinys priklauso nuo tos valdžios vietos bendroje valdžių sistemoje ir jos santykio su kitomis valdžiomis, nuo tos institucijos vietos tarp kitų valdžios institucijų ir jos įgaliojimų santykio su kitų institucijų įgaliojimais.

Jeigu Vyriausybės nutarimuose nustatytas teisinis reguliavimas konkuruotų su nustatytoju įstatymuose arba nebūtų grindžiamas įstatymais, būtų pažeisti ne tik konstitucinis teisinės valstybės principas ir Konstitucijos 94 straipsnio 2 punktas, bet ir Konstitucijos 5 straipsnio 2 dalis, kurioje nustatyta, kad valdžios galias riboja Konstitucija (*inter alia* 2006 m. gegužės 31 d., 2007 m. rugpjūčio 13 d., 2012 m. spalio 24 d. nutarimai).

5. Konstitucinis teisinės valstybės principas yra glaudžiai susijęs ir su konstitucinėmis vertybėmis, kuriomis grindžiamas šalies ūkis (2008 m. gruodžio 4 d., 2009 m. kovo 2 d. nutarimai).

Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste paminėtinos šios oficialiosios konstitucinės doktrinos nuostatos, atskleidžiančios iš Konstitucijos, *inter alia* jos 46 straipsnio, kylančius reikalavimus įstatymų leidėjui reguliuojant ūkinę veiklą, be kita ko, ir elektros energetikos sektoriuje:

– ūkinės veiklos reguliavimo pagrindinis kriterijus – bendra tautos gerovė; ūkinės veiklos teisinis reguliavimas nėra savitiksliis dalykas, jis yra socialinės inžinerijos priemonė, būdas per teisę siekti tautos gerovės (*inter alia* 1995 m. gegužės 13 d., 2008 m. birželio 30 d., 2008 m. gruodžio 4 d. nutarimai); valstybė, reguliuodama ūkinę veiklą, turi laikytis asmens ir visuomenės interesų derinimo principo, užtikrinti ir privataus asmens (ūkinės veiklos subjekto), ir visuomenės interesus, siekti ne atskirų asmenų gerovės, bet būtent bendros tautos gerovės, kuri neturi būti priešpriešinama paties ūkio subjekto, kurio veikla yra reguliuojama, taip pat asmenų, įsteigusių, valdančių tą ūkio subjektą arba kitaip su juo susijusių, gerovei, jų teisėms ir teisėtiems interesams (2009 m. balandžio 29 d. nutarimas); Konstitucijos 46 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta valstybės pareiga, atsižvelgiant į valstybės išteklius, jos materialines ir finansines galimybes bei kitus svarbius veiksnius, reguliuoti ūkinę veiklą taip, kad ji tarnautų bendrai tautos gerovei, suponuoja reikalavimą įstatymų leidėjui, reguliuojant minėtą veiklą, derinti įvairias konstitucines vertybes (2009 m. kovo 2 d., 2015 m. kovo 5 d. nutarimai), *inter alia* asmens ūkinės veiklos laisvę ir iniciatyvą, sąžiningos konkurencijos laisvę, vartotojų interesų apsaugą (2015 m. balandžio 3 d. nutarimas);

– Konstitucijos 46 straipsnio 5 dalyje yra nustatyta valstybės pareiga ginti vartotojų interesus; ši konstitucinė nuostata suponuoja tai, kad teisės normomis turi būti nustatytos įvairios

vardotojų interesų gynimo priemonės, kad valstybės institucijos turi kontroliuoti, kaip ūkio subjektai laikosi nustatytų reikalavimų, ir kt. (2000 m. spalio 18 d. nutarimas); tam tikros ūkinės veiklos sritys turi joms būdingą santykių specifiką, kuri *inter alia* gali suponuoti vartotojų teisių, interesų apsaugos ir gynimo santykių reguliavimo ypatumus tam tikrose ūkinės veiklos srityse; būtent ūkinės veiklos turinys, jos specifiška, ypatumai tam tikrose ūkio srityse gali lemti specialaus vartotojų teisių, interesų apsaugos ir gynimo teisinių santykių reguliavimo būtinumą, poreikį tam tikroje ūkinės veiklos srityje; taigi vartotojų teisių, interesų apsaugos ir gynimo priemonės tam tikrose ūkinės veiklos srityse gali skirtis priklausomai nuo konkrečios ūkinės veiklos santykių specifikos (2009 m. kovo 2 d. nutarimas); įstatymų leidėjas, reguliuodamas tam tikros ūkio srities, kurioje įtvirtinama kurių nors ūkio subjektų specifinė teisinė padėtis, santykius ir nustatydamas kitais įstatymais nustatyto šių santykių reguliavimo išimtis, privalo nustatyti ir papildomas teises priemones, kurios užtikrintų vartotojų teisių ir teisėtų interesų apsaugą (2003 m. kovo 17 d. nutarimas);

– energetikos srityje vykdoma ūkinė veikla, *inter alia* visų vartotojų aprūpinimas energijos ištekliais, yra specifinė ūkinė veikla; jai būdinga, be kita ko, tai, kad ją vykdant tiesiogiai daroma įtaka visam šalies ūkiui (2015 m. balandžio 3 d. nutarimas); įstatymų leidėjo galimybes nustatyti priemones užtikrinant bendrą tautos gerovę elektros energetikos srityje lemia elektros energetikos ypatumai, *inter alia* riboti elektros energetikos ištekliai, materialiniai, finansiniai ir kiti svarbūs veiksniai (2009 m. kovo 2 d. nutarimas); energetikos sistemos saugumas ir patikimumas yra konstituciškai svarbus tikslas, viešasis interesas, kuriuo pateisinamas tam tikras diferencijuotas ūkinės veiklos teisinis reguliavimas šioje srityje; pagal Konstituciją, *inter alia* jos 46 straipsnio 3 dalį, įstatymų leidėjas, reguliuodamas ūkinę veiklą energetikos srityje taip, kad ji tarnautų bendrai tautos gerovei, turi nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kad būtų užtikrintas energetikos sistemos saugumas ir patikimumas, *inter alia* galimybė gauti energijos išteklius iš įvairių šaltinių (tiekėjų) nediskriminacinėmis sąlygomis ir nepiktnaudžiaujant kainomis (2015 m. balandžio 3 d. nutarimas); iš Konstitucijos, *inter alia* jos 46 straipsnio 5 dalies, kylantis veiksmingos vartotojų teisių, interesų apsaugos užtikrinimo imperatyvas suponuoja ir tai, kad įstatymų leidėjas turi nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuriuo būtų sudarytos prielaidos kiekvienam vartotojui gauti elektros energiją nediskriminacinėmis sąlygomis, visiems vartotojams elektros energija būtų tiekama saugiai ir patikimai (2009 m. kovo 2 d., 2010 m. rugsėjo 29 d., 2015 m. balandžio 3 d. nutarimai);

– valstybė ūkinę veiklą turi reguliuoti taip, kad *inter alia* būtų užtikrintas ir Konstitucijos 54 straipsnyje įtvirtintas viešasis interesas – natūralios gamtinės aplinkos, gyvūnijos ir augalijos, atskirų gamtos objektų ir ypač vertingų vietovių apsauga bei gamtos išteklių racionalus naudojimas, atkūrimas ir gausinimas, kurį garantuoti yra valstybės konstitucinė priedermė (*inter alia* 2005 m. gegužės 13 d., 2009 m. balandžio 29 d. nutarimai).

6. Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad energetikos srityje vykdomos ūkinės veiklos, *inter alia* visų vartotojų aprūpinimo energetikos ištekliais, specifika ir būtinybė (kylanti *inter alia* iš Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje išipareigojimų) užtikrinti energetinės sistemos saugumą ir patikimumą, taip pat siekis užtikrinti aplinkos apsaugą įvairiais būdais skatinant atsinaujinančių energetikos išteklių vartojimą lemia siekiant šių tikslų teikiamų viešuosius interesus atitinkančių paslaugų teisinio reguliavimo ypatumus. Paisant Konstitucijos, *inter alia* laikantis asmens ir visuomenės interesų derinimo principo, užtikrinant galimybę gauti energijos išteklius iš įvairių šaltinių gali būti nustatytas ir toks viešųjų paslaugų elektros energetikos srityje teisinis reguliavimas, kuriuo pareiga atlyginti už šias paslaugas būtų nustatyta visiems elektros energiją vartojantiems asmenims, kuriems užtikrinama galimybė gauti jų poreikiams patenkinti būtiną elektros energiją.

IV

Dėl Vyriausybės 2012 m. liepos 18 d. nutarimu Nr. 916 patvirtinto Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje teikimo tvarkos aprašo 7.1, 7.8, 7.9 punktų atitikties Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 94 straipsnio 2 punktui, konstituciniam teisinės valstybės principui, Elektros energetikos įstatymo 74 straipsnio 1, 2 dalims, Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 20 straipsnio 1 dalies nuostatai „[e]lektros energijos gamyba iš atsinaujinančių energijos išteklių yra viešuosius interesus atitinkanti paslauga“

1. Minėta, kad šioje konstitucinės justicijos byloje pagal pareiškėjo prašymą tiriama, ar VIAP teikimo tvarkos aprašo 7.1 punktas tiek, kiek jame nustatyta, kad elektros energijos, gaminamos naudojant atsinaujinančius energijos išteklius, balansavimas yra viešuosius interesus atitinkanti paslauga, 7.8, 7.9 punktai neprieštarauja Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 94 straipsnio 2 punktui, konstituciniam teisinės valstybės principui, Elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija) 74 straipsnio 1, 2 dalims, taip pat šio aprašo 7.1 punktas tiek, kiek nurodyta, neprieštaravo Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 20 straipsnio 1 dalies nuostatai „[e]lektros energijos gamyba iš atsinaujinančių energijos išteklių yra viešuosius interesus atitinkanti paslauga“.

2. Kaip minėta, VIAP teikimo tvarkos aprašo 7 punkte, be kita ko, nustatyta:

„7. Viešuosius interesus atitinkančios paslaugos apima:

7.1. elektros energijos gamybą naudojant atsinaujinančius energijos išteklius ir jos balansavimą; <...>

7.8. atsinaujinančių energijos išteklių elektrinių prijungimą prie elektros tinklų;

7.9. elektros tinklų operatoriaus atliekamą elektros tinklų optimizavimą, plėtrą ir (ar) rekonstravimą, užtikrinančius gamybos naudojant atsinaujinančius energijos išteklius plėtrą.“

3. Minėta ir tai, kad pareiškėjas tiek, kiek nurodė, abejoja VIAP teikimo tvarkos aprašo 7.1, 7.8, 7.9 punktų atitiktimi Konstitucijai ir įstatymams dėl to, kad, jo nuomone, Vyriausybė ginčijamu teisiniu reguliavimu, nesilaikydama įstatyme nustatytų reikalavimų ir viršydama jai suteiktą kompetenciją, viešuosius interesus atitinkančioms paslaugoms priskyrė papildomas, Elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija) 74 straipsnio 1 dalyje nenumatytas, paslaugas.

4. Sprendžiant dėl VIAP teikimo tvarkos aprašo 7.1 punkto tiek, kiek nurodyta, 7.8, 7.9 punktų atitikties Konstitucijai ir pareiškėjo nurodytoms įstatymų nuostatoms, pirmiausia pažymėtina, kad pagal Konstituciją Vyriausybės pareiga priimti poįstatyminius aktus, būtinus įstatymams įgyvendinti, kyla tiesiogiai iš Konstitucijos, o esant įstatymų leidėjo pavedimui – ir iš įstatymų bei Seimo nutarimų dėl įstatymų įgyvendinimo.

4.1. Minėta, kad vienas iš Elektros energetikos įstatyme (2012 m. sausio 17 d. redakcija) įtvirtintų tikslų – nustatyti viešuosius interesus atitinkančių paslaugų teisinius pagrindus ir objektyviai pagrįstus, aiškius ir skaidrius reikalavimus bei įpareigojimus elektros energetikos sektoriuje; Elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija) 6 straipsnio 1 dalies 5 punkte, 74 straipsnio 1, 2 dalyse įtvirtintu teisiniu reguliavimu Vyriausybei suteikti įgaliojimai nustatyti *inter alia* viešuosius interesus atitinkančių paslaugų sąrašą ir šių paslaugų teikimo tvarką.

Kaip minėta, Vyriausybės Nutarimas Nr. 916, kuriuo patvirtintas VIAP teikimo tvarkos aprašas, priimtas vadovaujantis *inter alia* Elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija) 6 straipsnio 1 dalies 5 punktu, 74 straipsnio 2 dalimi; šiuo Vyriausybės nutarimu patvirtintame apraše nustatyta viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje sąrašas, paslaugų teikimo tvarka, įpareigojimai teikti paslaugas, paslaugų teikimo kompensavimo tvarka (VIAP teikimo tvarkos aprašo 1 punktas).

4.2. Tad priimdama šį nutarimą Vyriausybė, be kita ko, įgyvendino jai Elektros energetikos įstatyme (2012 m. sausio 17 d. redakcija) suteiktus įgaliojimus nustatyti viešuosius interesus atitinkančių paslaugų sąrašą ir šių paslaugų teikimo tvarką.

Kadangi Vyriausybė turėjo įgaliojimus VIAP teikimo tvarkos apraše nustatyti šiame kontekste aktualaus Elektros energetikos įstatyme (2012 m. sausio 17 d. redakcija) įtvirtinto viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje teisinio reguliavimo įgyvendinimo tvarką, t. y. turėjo įgaliojimus nustatyti *inter alia* viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje sąrašą, šiuo aspektu nebuvo nukrypta nuo iš Konstitucijos Vyriausybei kylančių reikalavimų dėl poįstatyminių aktų, būtinų įstatymams įgyvendinti, priėmimo.

5. Vertinant, ar Vyriausybė tinkamai, neviršydama jai suteiktų įgaliojimų, įgyvendino jai įstatymų leidėjo suformuluotą pavedimą nustatyti *inter alia* viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje sąrašą, pažymėtina, kad:

– energetikos srityje vykdoma ūkinė veikla, *inter alia* visų vartotojų aprūpinimas energijos ištekliais, yra specifinė ūkinė veikla; jai būdinga, be kita ko, tai, kad ją vykdant tiesiogiai daroma įtaka visam šalies ūkiui; įstatymų leidėjo galimybes nustatyti priemones užtikrinant bendrą tautos gerovę elektros energetikos srityje lemia elektros energetikos ypatumai, *inter alia* riboti elektros energetikos ištekliai, materialiniai, finansiniai ir kiti svarbūs veiksniai; energetikos sistemos saugumas ir patikimumas yra konstituciškai svarbus tikslas, viešasis interesas, kuriuo pateisinamas tam tikras diferencijuotas ūkinės veiklos teisinis reguliavimas šioje srityje; pagal Konstituciją, *inter alia* jos 46 straipsnio 3 dalį, įstatymų leidėjas, reguliuodamas ūkinę veiklą energetikos srityje taip, kad ji tarnautų bendrai tautos gerovei, turi nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kad būtų užtikrintas energetikos sistemos saugumas ir patikimumas, *inter alia* galimybė gauti energijos išteklius iš įvairių šaltinių (tiekėjų) nediskriminacinėmis sąlygomis ir nepiktnaudžiaujant kainomis; iš Konstitucijos, *inter alia* jos 46 straipsnio 5 dalies, kylantis veiksmingos vartotojų teisių, interesų apsaugos užtikrinimo imperatyvas suponuoja ir tai, kad įstatymų leidėjas turi nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kad būtų sudarytos prielaidos kiekvienam vartotojui gauti elektros energiją nediskriminacinėmis sąlygomis, visiems vartotojams elektros energija būtų tiekama saugiai ir patikimai;

– pagal Konstituciją, *inter alia* jos 94 straipsnio 2 punktą, Vyriausybė, leisdama teisės aktus, turi laikytis galiojančių įstatymų ir, vykdydama vienus įstatymus, negali pažeisti kitų;

– Konstitucijoje įtvirtintas teisinės valstybės principas suponuoja ir teisės aktų hierarchiją, *inter alia* tai, kad poįstatyminiai teisės aktai negali prieštarauti įstatymams, konstituciniams įstatymams ir Konstitucijai, jie turi būti priimami remiantis įstatymais; teisėkūros subjektai teisės aktus gali leisti tik neviršydami savo įgaliojimų;

– jeigu Vyriausybės nutarimuose nustatytas teisinis reguliavimas konkuruotų su nustatytoju įstatymuose arba nebūtų grindžiamas įstatymais, būtų pažeisti ne tik konstitucinis teisinės valstybės principas ir Konstitucijos 94 straipsnio 2 punktas, bet ir Konstitucijos 5 straipsnio 2 dalis, kurioje nustatyta, kad valdžios galias riboja Konstitucija.

5.1. Minėta, kad Elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 12 d. redakcija) 2 straipsnio 53 dalyje (2014 m. gruodžio 23 d. redakcija), 74 straipsnio 1, 2, 5 dalyse yra įtvirtinti reikalavimai, kurių turi būti laikomasi Vyriausybei įgyvendinant jai įstatymu suteiktus įgaliojimus nustatyti viešuosius interesus atitinkančių paslaugų sąrašą, būtent kad jį nustatant turi būti vadovujamasi įstatyme įtvirtintais bendraisiais reikalavimais ir viešaisiais interesais elektros energetikos sektoriuje. Bendrieji reikalavimai, kuriais turi būti vadovujamasi nustatant viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje sąrašą, yra šie: reikalavimas nustatant šį sąrašą vadovautis įstatyme nustatytais tikslais – siekti įgyvendinti valstybės energetikos, ekonominės ir aplinkos apsaugos politikos strateginius tikslus elektros energetikos sektoriuje ir užtikrinti

visuomenės interesų įgyvendinimą; reikalavimas viešuosius interesus atitinkančių paslaugų sąrašą nustatyti vadovaujantis tik įstatyme nurodytų teisės aktų – Elektros energetikos įstatymo ir kitų įstatymų, kuriais reglamentuojami energetikos sektorių veiklos teisiniai pagrindai, – nuostatomis; reikalavimas atitinkamas paslaugas priskiriant viešuosius interesus atitinkančioms paslaugoms elektros energetikos sektoriuje vadovautis įstatyme nustatytais kriterijais – ekonominio pagrįstumo, mažiausių sąnaudų ir poveikio elektros energijos kainai galutiniams vartotojams. Įtvirtintas reikalavimas vadovautis viešaisiais interesais elektros energetikos sektoriuje nustatant viešuosius interesus atitinkančių paslaugų šiame sektoriuje sąrašą reiškia, kad Vyriausybė turi pareigą, nustatydamą šį sąrašą, atsižvelgti ir į tai, ar atitinkama veikla ar neveikimas elektros energetikos sektoriuje tiesiogiai ar netiesiogiai siejasi su valstybės energetiniu ir (ar) visuomenės saugumu, elektros energetikos sistemos darbo saugumu ir patikimumu, elektros energetikos sektoriaus neigiamo poveikio aplinkai mažinimu, energijos išteklių diversifikavimu ir kitais šiame įstatyme numatytais darnios elektros energetikos sektoriaus plėtros tikslais.

Minėta ir tai, kad Elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija) 74 straipsnio 1 dalyje nurodytos paslaugos, kurios, Vyriausybei nustatant viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje sąrašą, vadovaujantis minėtais bendraisiais reikalavimais ir viešaisiais interesais elektros energetikos sektoriuje, *inter alia* galėtų būti priskirtos viešuosius interesus atitinkančioms paslaugoms.

Šiame kontekste pažymėtina, kad Elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija) 74 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas reikalavimas Vyriausybei nustatant viešuosius interesus atitinkančių paslaugų sąrašą vadovautis išimtinai šio straipsnio 1 dalies nuostatomis nereiškia, jog Vyriausybė viešuosius interesus atitinkančioms paslaugoms gali priskirti išimtinai tik tas paslaugas, kurios nurodytos šioje dalyje; Vyriausybė pagal Elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija) 74 straipsnio 1 dalį viešuosius interesus atitinkančioms paslaugoms elektros energetikos sektoriuje gali priskirti ir kitas, šioje dalyje tiesiogiai neišvardytas, paslaugas, vadovaudamasi minėtais bendraisiais reikalavimais ir viešaisiais interesais elektros energetikos sektoriuje.

Kaip minėta, VIAP teikimo tvarkos aprašo 7 punkte nustatytas viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje sąrašas skiriasi nuo nustatytojo Elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija) 74 straipsnio 1 dalyje – VIAP teikimo tvarkos apraše viešuosius interesus atitinkančioms paslaugoms elektros energetikos sektoriuje priskirtos papildomos paslaugos, kurios nepriskirtos pagal atitinkamą minėtame įstatyme nustatytą teisinį reguliavimą: viešuosius interesus atitinkančioms paslaugoms šio aprašo 7.1 punkte priskirta ne tik elektros energijos gamyba naudojant atsinaujinančius energijos išteklius, bet ir taip gaminamos elektros energijos balansavimas, 7.8 punkte – atsinaujinančių energijos išteklių elektrinių prijungimas prie elektros tinklų, o 7.9 punkte – elektros tinklų operatoriaus atliekamas elektros

tinklų optimizavimas, plėtra ir (ar) rekonstravimas, užtikrinantys gamybos naudojant atsinaujinančius energijos išteklius plėtrą.

5.1.1. Tiriant, ar VIAP teikimo tvarkos aprašo 7.1 punkte elektros energijos, gaminamos naudojant atsinaujinančius energijos išteklius, balansavimas viešuosius interesus atitinkančioms paslaugoms priskirtas nepažeidžiant, be kita ko, Elektros energetikos įstatyme (2012 m. sausio 17 d. redakcija) nustatytų reikalavimų, pažymėtina, kad, kaip minėta, Elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija) 74 straipsnio 1 dalyje, Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 20 straipsnio 1 dalyje viešuosius interesus atitinkančioms paslaugoms priskirta tik elektros energijos gamyba iš atsinaujinančių energijos išteklių.

Minėta, kad pagal nustatytąjį teisinį reguliavimą balanso tarp elektros energijos gamybos ir vartojimo užtikrinimas, *inter alia* elektros energijos, gaminamos naudojant atsinaujinančius energijos išteklius, balansavimas, yra nacionalinės balansavimo funkcijos dalis, kuria, be kita ko, siekiama užtikrinti balansą tarp elektros energijos gamybos ir vartojimo pagal sistemos darbo saugumo ir patikimumo kriterijus elektros energetikos sistemos mastu; tad elektros energijos, gaminamos *inter alia* naudojant atsinaujinančius energijos išteklius, balansavimas elektros energetikos sistemos mastu yra neatsiejamai susijęs *inter alia* su elektros energijos gamyba.

Taigi elektros energijos, gaminamos naudojant atsinaujinančius energijos išteklius, balansavimas sietinas, be kita ko, su tokia veikla elektros energetikos sektoriuje, kuri yra susijusi *inter alia* su elektros energetikos sistemos darbo saugumu ir patikimumu, t. y. atitinka viešąjį interesą elektros energetikos sektoriuje.

Pažymėtina, kad elektros energijos, gaminamos naudojant atsinaujinančius energijos išteklius, balansavimo priskyrimas viešuosius interesus atitinkančioms paslaugoms atitinka ir Elektros energetikos įstatyme (2012 m. sausio 17 d. redakcija) įtvirtintus bendruosius reikalavimus, kuriais turi būti vadovaujama nustatant viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje sąrašą, *inter alia* vieną iš šio įstatymo tikslų – įgyvendinti valstybės energetikos politikos strateginius tikslus elektros energetikos sektoriuje ir užtikrinti visuomenės interesų įgyvendinimą.

Vadinasi, Vyriausybė, VIAP teikimo tvarkos aprašo 7.1 punkte viešuosius interesus atitinkančioms paslaugoms priskirdama ir elektros energijos, gaminamos naudojant atsinaujinančius energijos išteklius, balansavimą, kai tokia paslauga nei Elektros energetikos įstatyme (2012 m. sausio 17 d. redakcija), nei Atsinaujinančių išteklių energetikos ar kituose įstatymuose nebuvo *expressis verbis* priskirta tokioms paslaugoms, jai suteiktus įgaliojimus nustatyti viešuosius interesus atitinkančių paslaugų sąrašą įgyvendino vadovaudamasi viešaisiais interesais elektros energetikos sektoriuje, taip pat Elektros energetikos įstatyme (2012 m. sausio 17 d. redakcija) įtvirtintais bendraisiais reikalavimais, t. y. nepažeisdama šio įstatymo 74 straipsnio 1, 2 dalių,

Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 20 straipsnio 1 dalies nuostatos „[e]lektros energijos gamyba iš atsinaujinančių energijos išteklių yra viešuosius interesus atitinkanti paslauga“; taigi Vyriausybė ginčijamą VIAP teikimo tvarkos aprašo 7.1 punkte nustatytą teisinį reguliavimą įtvirtino nepažeisdama ir iš Konstitucijos teisėkūros subjektams kylančio reikalavimo teisės aktus leisti tik neviršijant jiems suteiktų įgaliojimų.

Šiame kontekste pažymėtina ir tai, kad nuo 2013 m. vasario 1 d. įsigaliojusioje Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 20 straipsnio (2013 m. sausio 17 d. redakcija) 1 dalyje viešuosius interesus atitinkančioms paslaugoms buvo priskirta ne tik elektros energijos gamyba iš atsinaujinančių energijos išteklių, bet ir elektros energijos, gaminamos naudojant atsinaujinančius energijos išteklius, balansavimas.

5.1.2. Tiriant, ar VIAP teikimo tvarkos aprašo 7.8 punkte atsinaujinančių energijos išteklių elektrinių prijungimas prie elektros tinklų viešuosius interesus atitinkančioms paslaugoms priskirtas nepažeidžiant, be kita ko, Elektros energetikos įstatyme (2012 m. sausio 17 d. redakcija) nustatytų reikalavimų, pažymėtina, kad nors šio įstatymo 74 straipsnio 1 dalyje minėtų elektrinių prijungimas prie elektros tinklų nėra priskirtas joje išvardytoms viešuosius interesus atitinkančioms paslaugoms, jis, kaip minėta, tokioms paslaugoms priskirtas Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatyme (21 straipsnio 1 dalyje).

Minėta ir tai, kad pagal nustatytąjį teisinį reguliavimą elektros energijos gamyba iš atsinaujinančių energijos išteklių yra vienas iš svarbiausių valstybinės energetikos politikos prioritetų, o viena iš strateginių iniciatyvų elektros energetikos sektoriuje yra didesnė atsinaujinančių energijos išteklių dalis elektros energijos gamyboje.

Taigi atsinaujinančių energijos išteklių elektrinių prijungimas prie elektros tinklų sietinas su tokia veikla elektros energetikos sektoriuje, kuri yra susijusi, be kita ko, su elektros energetikos sektoriaus neigiamo poveikio aplinkai mažinimu, energijos išteklių diversifikavimu, t. y. atitinka viešąjį interesą elektros energetikos sektoriuje, o atsinaujinančių energijos išteklių elektrinių prijungimo prie elektros tinklų priskyrimas viešuosius interesus atitinkančioms paslaugoms atitinka ir Elektros energetikos įstatyme (2012 m. sausio 17 d. redakcija) įtvirtintus bendruosius reikalavimus, kuriais turi būti vadovaujama nustatant viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje sąrašą.

Vadinasi, Vyriausybė, VIAP teikimo tvarkos aprašo 7.8 punkte viešuosius interesus atitinkančioms paslaugoms priskirdama atsinaujinančių energijos išteklių elektrinių prijungimą prie elektros tinklų, jai įstatymų leidėjo suteiktus įgaliojimus įgyvendino vadovaudamasi viešaisiais interesais elektros energetikos sektoriuje, taip pat Elektros energetikos įstatyme (2012 m. sausio 17 d. redakcija) įtvirtintais bendraisiais reikalavimais, be kita ko, remdamasi Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo nuostatomis, t. y. nepažeisdama Elektros energetikos įstatymo

(2012 m. sausio 17 d. redakcija) 74 straipsnio 1, 2 dalių; taigi Vyriausybė ginčijamą VIAP teikimo tvarkos aprašo 7.8 punkte nustatytą teisinį reguliavimą įtvirtino nepažeisdama ir iš Konstitucijos teisėkūros subjektams kylančio reikalavimo teisės aktus leisti tik neviršijant jiems suteiktų įgaliojimų.

5.1.3. Tiriant, ar VIAP teikimo tvarkos aprašo 7.9 punkte elektros tinklų operatoriaus atliekamas elektros tinklų optimizavimas, plėtra ir (ar) rekonstravimas, užtikrinantys gamybos naudojant atsinaujinančius energijos išteklius plėtrą, viešuosius interesus atitinkančioms paslaugoms priskirti nepažeidžiant, be kita ko, Elektros energetikos įstatyme (2012 m. sausio 17 d. redakcija) nustatytų reikalavimų, pažymėtina, kad, kaip minėta, šio įstatymo 74 straipsnio 1 dalyje šios paslaugos nėra priskirtos joje išvardytoms viešuosius interesus atitinkančioms paslaugoms elektros energetikos sektoriuje.

Minėta, kad pagal nustatytąjį teisinį reguliavimą atsinaujinančių energijos išteklių naudojimo elektros energijai gaminti plėtra – vienas iš strateginių valstybės energetikos politikos tikslų, kuris įgyvendinamas, be kita ko, kompensuojant atsinaujinančius energijos išteklius naudojančių įrenginių prijungimo prie energetikos tinklų išlaidas, taip pat nustačius elektros tinklų operatoriaus pareigą prijungti įstatyme nurodytus įrenginius prie elektros tinklų *inter alia* tuo atveju, kai toks prijungimas galimas tik techniškai atnaujinus elektros tinklus, juos optimizavus, išplėtus elektros tinklus, padidinus elektros tinklų pajėgumą ar kitaip juos rekonstravus; elektrinių prijungimas prie elektros tinklų yra viešuosius interesus atitinkanti paslauga, kaip ir įstatyme nurodytos gamintojo elektros tinklų operatoriui kompensuojamos pastarojo patiriamos elektros tinklų optimizavimo, plėtos ir (ar) rekonstrukcijos sąnaudos ta dalimi, kuri buvo reikalinga atsinaujinančių energijos išteklių plėtrai užtikrinti ir kuri patvirtinta nustatyta tvarka.

Šiame kontekste pažymėtina, kad ir *inter alia* atitinkamas elektros tinklų optimizavimas, plėtra ir rekonstravimas (jų pajėgumų padidinimui), kuriais užtikrinama atsinaujinančių energijos išteklių naudojimo, be kita ko, elektros energijai gaminti, plėtra, *inter alia* kai atitinkamus veiksmus teikiant vieną iš viešuosius interesus atitinkančių paslaugų – elektrinių prijungimą prie elektros tinklų atlieka įstatyme nustatytą pareigą prijungti jame nurodytus įrenginius prie elektros tinklų turintis elektros tinklų operatorius, atitinka viešąjį interesą elektros energetikos sektoriuje.

Pažymėtina ir tai, kad elektros tinklų operatoriaus atliekamas elektros tinklų optimizavimo, plėtos ir (ar) rekonstravimo, kuriais užtikrinama gamybos naudojant atsinaujinančius energijos išteklius plėtra, priskyrimas viešuosius interesus atitinkančioms paslaugoms atitinka ir Elektros energetikos įstatyme (2012 m. sausio 17 d. redakcija) įtvirtintus bendruosius reikalavimus, kuriais turi būti vadovaujama nustatant viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje sąrašą.

Vadinasi, Vyriausybė, VIAP teikimo tvarkos aprašo 7.9 punkte viešuosius interesus

atitinkančioms paslaugoms priskirdama ir elektros tinklų operatoriaus atliekamą elektros tinklų optimizavimą, plėtrą ir (ar) rekonstravimą, kuriais užtikrinama gamybos naudojant atsinaujinančius energijos išteklius plėtra, kai tokia paslauga Elektros energetikos įstatyme (2012 m. sausio 17 d. redakcija) nėra *expressis verbis* priskirta viešuosius interesus atitinkančioms paslaugoms, jai suteiktus įgaliojimus nustatyti viešuosius interesus atitinkančių paslaugų sąrašą įgyvendino vadovaudamasi viešaisiais interesais elektros energetikos sektoriuje, taip pat Elektros energetikos įstatyme (2012 m. sausio 17 d. redakcija) įtvirtintais bendraisiais reikalavimais, t. y. nepažeisdama Elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija) 74 straipsnio 1, 2 dalių nuostatų; taigi Vyriausybė ginčijamą VIAP teikimo tvarkos aprašo 7.9 punkte nustatytą teisinį reguliavimą įtvirtino nepažeisdama ir iš Konstitucijos teisėkūros subjektams kylančio reikalavimo teisės aktus leisti tik neviršijant jiems suteiktų įgaliojimų.

5.2. Taigi Vyriausybė VIAP teikimo tvarkos aprašo 7.1, 7.8, 7.9 punktuose viešuosius interesus atitinkančioms paslaugoms atitinkamas paslaugas priskyrė vadovaudamasi Elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija), *inter alia* jo 74 straipsnio 1, 2 dalyse, įtvirtintais reikalavimais, taikytiniais Vyriausybei įgyvendinant jai įstatymu suteiktus įgaliojimus nustatyti viešuosius interesus atitinkančių paslaugų sąrašą, nepažeisdama ir Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo nuostatų.

Konstatuotina, kad ginčijamu VIAP teikimo tvarkos apraše nustatytu teisiniu reguliavimu Vyriausybė jai įstatymų leidėjo suformuluotą pavedimą nustatyti viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje sąrašą įgyvendino tinkamai, neviršydama jai suteiktų įgaliojimų – nenukrypdoma ir nuo iš Konstitucijos, *inter alia* jos 5 straipsnio 2 dalies, 94 straipsnio 2 punkto, konstitucinio teisinės valstybės principo, kylančių reikalavimų, taikytinų Vyriausybei priimant poįstatyminius teisės aktus.

6. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus, darytina išvada, kad:

– VIAP teikimo tvarkos aprašo 7.1 punktas tiek, kiek jame nustatyta, kad elektros energijos, gaminamos naudojant atsinaujinančius energijos išteklius, balansavimas yra viešuosius interesus atitinkanti paslauga, neprieštarauja Konstitucijai, Elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija) 74 straipsnio 1, 2 dalims, neprieštaravo Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 20 straipsnio 1 dalies nuostatai „[e]lektros energijos gamyba iš atsinaujinančių energijos išteklių yra viešuosius interesus atitinkanti paslauga“;

– VIAP teikimo tvarkos aprašo 7.8, 7.9 punktai neprieštarauja Konstitucijai, Elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija) 74 straipsnio 1, 2 dalims.

V

Dėl Vyriausybės 2012 m. rugsėjo 19 d. nutarimu Nr. 1157 patvirtinto Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje lėšų administravimo tvarkos

aprašo 16.4 punkto atitikties Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 94 straipsnio 2 punktui, konstituciniam teisinės valstybės principui, Elektros energetikos įstatymo 2 straipsnio 48 daliai, 46 straipsnio 5, 6 dalims

1. Minėta, kad šioje konstitucinės justicijos byloje pagal pareiškėjo prašymą tiriama, ar VIAP lėšų administravimo tvarkos aprašo 16.4 punktas tiek, kiek pagal jį lėšas už nurodytas viešuosius interesus atitinkančias paslaugas turi mokėti tie asmenys, kurie savo ūkiniams poreikiams tenkinti naudoja termofikaciniu režimu kombinuotojo elektros energijos ir šilumos gamybos ciklo elektrinėse pasigaminą elektros energiją ir kartu yra elektros energijos vartotojai, neprieštaravo Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 94 straipsnio 2 punktui, konstituciniam teisinės valstybės principui, Elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija) 2 straipsnio 48 daliai, 46 straipsnio 5, 6 dalims.

2. Kaip minėta, VIAP lėšų administravimo tvarkos aprašo 16.4 punkte buvo nustatyta: „Asmenys, savo ūkiniams poreikiams tenkinti naudojantys termofikaciniu režimu kombinuotojo elektros energijos ir šilumos gamybos ciklo elektrinėse pasigaminą elektros energiją, lėšas už Paslaugų teikimo tvarkos aprašo 7.1 ir 7.4–7.9 punktuose nurodytas paslaugas už jų termofikaciniu režimu kombinuotojo elektros energijos ir šilumos gamybos ciklo elektrinėse pasigaminą ir savo bei asmenų, iš jo gaunančių elektros energiją tiesioginėmis linijomis, ūkiniams poreikiams tenkinti faktiškai suvartotą elektros energiją sumoka elektros tinklų operatoriui, prie kurio valdomų elektros tinklų yra prijungti asmens elektros energijos gamybos įrenginiai.“

3. Minėta ir tai, kad pareiškėjas abejoja VIAP lėšų administravimo tvarkos aprašo 16.4 punkto atitiktimi Konstitucijai ir įstatymams dėl to, kad Vyriausybė šiuo teisiniu reguliavimu pareigą mokėti už viešuosius interesus atitinkančias paslaugas, pasak pareiškėjo, nustatė elektros energijos gamintojams, kurie patys teikia atitinkamas viešuosius interesus atitinkančias paslaugas, nors pagal Elektros energetikos įstatyme nustatytą teisinį reguliavimą ši pareiga kyla tik elektros energijos vartotojams – tiems subjektams, kurie perka elektros energiją. Taigi, pareiškėjo nuomone, ginčijamu teisiniu reguliavimu dalis elektros energijos gamintojų įpareigoti mokėti už viešuosius interesus atitinkančias paslaugas vartodami savo pačių pasigaminą elektros energiją, kurios jie neperka.

4. Sprendžiant dėl VIAP lėšų administravimo tvarkos aprašo 16.4 punkto tiek, kiek nurodyta, atitikties Konstitucijai ir pareiškėjo nurodytoms įstatymo nuostatoms, pirmiausia pažymėtina, kad pagal Konstituciją Vyriausybės pareiga priimti poįstatyminius aktus, būtinus įstatymams įgyvendinti, kyla tiesiogiai iš Konstitucijos, o esant įstatymų leidėjo pavedimui – ir iš įstatymų bei Seimo nutarimų dėl įstatymų įgyvendinimo.

4.1. Minėta, kad Elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija) 6 straipsnio 1 dalies 7 punkte įtvirtintu teisiniu reguliavimu Vyriausybei suteikti įgaliojimai tvirtinti Viešuosius

interesus atitinkančių paslaugų lėšų administravimo tvarkos aprašą; Vyriausybė, įgyvendindama *inter alia* Elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija) 6 straipsnio 1 dalies 7 punkto nuostatas, 2012 m. rugsėjo 19 d. nutarimu Nr. 1157 „Dėl Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje lėšų administravimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtino VIAP lėšų administravimo tvarkos aprašą.

Paminėtina, kad VIAP lėšų administravimo tvarkos apraše nustatyta, be kita ko, viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje lėšų administravimo tvarka, lėšų surinkimo, išmokėjimo ir jų apskaitos reikalavimai.

4.2. Taigi VIAP lėšų administravimo tvarkos aprašas priimtas ir jame *inter alia* viešuosius interesus atitinkančių paslaugų lėšų mokėjimo tvarka nustatyta įgyvendinant įstatymų leidėjo Elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija) 6 straipsnio 1 dalies 7 punkte suformuluotą atitinkamą pavedimą Vyriausybei.

Kadangi Vyriausybė turėjo įgaliojimus nustatyti šiame kontekste aktualaus Elektros energetikos įstatyme (2012 m. sausio 17 d. redakcija) įtvirtinto viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje teisinio reguliavimo įgyvendinimo tvarką, t. y. turėjo įgaliojimus nustatyti viešuosius interesus atitinkančių paslaugų lėšų mokėjimo tvarką, šiuo aspektu nebuvo nukrypta nuo iš Konstitucijos Vyriausybei kylančių reikalavimų dėl poįstatyminių aktų, būtinų įstatymams įgyvendinti, priėmimo.

5. Vertinant, ar Vyriausybė tinkamai, neviršydama jai suteiktų įgaliojimų, įgyvendino jai įstatymų leidėjo suformuluotą pavedimą tvirtinti viešuosius interesus atitinkančių paslaugų lėšų administravimo tvarkos aprašą, be kita ko, ir jame nustatyti viešuosius interesus atitinkančių paslaugų lėšų mokėjimo tvarką, pažymėtina, kad:

- pagal Konstituciją, *inter alia* jos 94 straipsnio 2 punktą, Vyriausybė, leisdama teisės aktus, turi laikytis galiojančių įstatymų ir, vykdydama vienus įstatymus, negali pažeisti kitų;

- Konstitucijoje įtvirtintas teisinės valstybės principas suponuoja ir teisės aktų hierarchiją, *inter alia* tai, kad poįstatyminiai teisės aktai negali prieštarauti įstatymams, konstituciniams įstatymams ir Konstitucijai, jie turi būti priimami remiantis įstatymais; teisėkūros subjektai teisės aktus gali leisti tik neviršydami savo įgaliojimų;

- jeigu Vyriausybės nutarimuose nustatytas teisinis reguliavimas konkuruotų su nustatytoju įstatymuose arba nebūtų grindžiamas įstatymais, būtų pažeisti ne tik konstitucinis teisinės valstybės principas ir Konstitucijos 94 straipsnio 2 punktas, bet ir Konstitucijos 5 straipsnio 2 dalis, kurioje nustatyta, kad valdžios galias riboja Konstitucija.

6. Minėta, kad VIAP lėšų administravimo tvarkos aprašo 16.4 punkte įtvirtinta lėšų už viešuosius interesus atitinkančias paslaugas mokėjimo tvarka taikoma tiems asmenims, savo ūkiniams poreikiams tenkinti naudojantiems termofikaciniu režimu kombinuotojo elektros energijos

ir šilumos gamybos ciklo elektrinėse pasigaminantą elektros energiją, kurių elektros energijos gamybos įrenginiai yra prijungti prie atitinkamų elektros tinklų; pagal šią tvarką lėšos už atitinkamas viešuosius interesus atitinkančias paslaugas sumokamos elektros tinklų operatoriui, prie kurio valdomų elektros tinklų yra prijungti asmens elektros energijos gamybos įrenginiai.

Taigi pagal šį teisinį reguliavimą pareiga mokėti už juo nurodytas viešuosius interesus atitinkančias paslaugas tenka visiems asmenims, jų ūkiniams poreikiams tenkinti naudojantiems termofikaciniu režimu kombinuotojo elektros energijos ir šilumos gamybos ciklo elektrinėse pasigaminantą elektros energiją, kurių elektros energijos gamybos įrenginiai yra prijungti prie atitinkamų elektros tinklų. Pažymėtina, kad šie asmenys už viešuosius interesus atitinkančias paslaugas privalo mokėti neatsižvelgiant į tai, kokią jų vartojamos jiems būtinos elektros energijos dalį sudaro jų perkama elektros energija.

7. Minėta ir tai, kad Elektros energetikos įstatyme (2012 m. sausio 17 d. redakcija) nustatyta teisiniu reguliavimu (2 straipsnio 48 dalis, 46 straipsnio 5, 6 dalys) pareiga mokėti lėšas už viešuosius interesus atitinkančias paslaugas skirstomųjų ir (arba) perdavimo tinklų operatoriui nustatyta tik vartotojams, kurių įrenginiai prijungti atitinkamai prie skirstomųjų ir (arba) perdavimo tinklų; tam, kad asmuo būtų laikomas vartotoju, t. y. *inter alia* turėtų galimybę vartojimo tikslais pirkti elektros energiją, jo įrenginiai turi būti prijungti prie atitinkamų tinklų ar tiesioginės linijos.

Taigi Elektros energetikos įstatyme (2012 m. sausio 17 d. redakcija) pareiga mokėti lėšas už viešuosius interesus atitinkančias paslaugas yra nustatyta visiems asmenims, kurių įrenginiai yra prijungti prie atitinkamų tinklų ar tiesioginės linijos ir kurie dėl to turi galimybę pirkti elektros energiją, t. y. visiems vartotojams.

8. Šiame kontekste pažymėtina, kad, kaip minėta, pagal Konstituciją energetikos srityje vykdomos ūkinės veiklos, *inter alia* visų vartotojų aprūpinimo energetikos ištekliais, specifika ir būtinybė (kylanti *inter alia* iš Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje išipareigojimų) užtikrinti energetinės sistemos saugumą ir patikimumą, taip pat siekis užtikrinti aplinkos apsaugą įvairiais būdais skatinant atsinaujinančių energetikos išteklių vartojimą lemia siekiant šių tikslų teikiamų viešuosius interesus atitinkančių paslaugų teisinio reguliavimo ypatumus. Paisant Konstitucijos, *inter alia* laikantis asmens ir visuomenės interesų derinimo principo, užtikrinant galimybę gauti energijos išteklius iš įvairių šaltinių gali būti nustatytas ir toks viešųjų paslaugų elektros energetikos srityje teisinis reguliavimas, kuriuo pareiga atlyginti už šias paslaugas būtų nustatyta visiems elektros energiją vartojantiems asmenims, kuriems užtikrinama galimybė gauti jų poreikiams patenkinti būtiną elektros energiją.

9. Kaip minėta, pagrindiniai Elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija) tikslai yra, be kita ko, užtikrinti saugų ir patikimą elektros energetikos sistemos veikimą, elektros energijos gamybą, perdavimą, skirstymą ir tiekimą, nustatyti viešuosius interesus atitinkančių

paslaugų teisinius pagrindus ir objektyviai pagrįstus, aiškius ir skaidrius reikalavimus bei įpareigojimus elektros energetikos sektoriuje; pagal Elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija) nuostatas viešieji interesai elektros energetikos sektoriuje – veikla ar neveikimas elektros energetikos sektoriuje, tiesiogiai ar netiesiogiai susiję *inter alia* su valstybės energetiniu ir (ar) visuomenės saugumu, elektros energetikos sistemos darbo saugumu ir patikimumu, elektros energetikos sektoriaus neigiamo poveikio aplinkai mažinimu, energijos išteklių diversifikavimu.

10. Vadinasi, Elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija) 2 straipsnio 48 dalyje, 46 straipsnio 5, 6 dalyse nustatytas teisinis reguliavimas, kuriuo pareiga mokėti lėšas už viešuosius interesus atitinkančias paslaugas yra nustatyta visiems vartotojams, vertintinas kaip reiškiantis, kad pagal jį pareiga atlyginti už viešuosius interesus atitinkančias paslaugas kiekvienam elektros energijos vartotojui – asmeniui, kurio įrenginiai yra prijungti prie atitinkamų tinklų ar tiesioginės linijos ir kuris dėl to turi galimybę nupirkti jo poreikiams patenkinti būtiną elektros energijos kiekį, – tenka atsižvelgus į jo suvartojamą elektros energijos kiekį, nepaisant to, kuri dalis jo suvartojamos elektros energijos yra perkama, o kuri pasigaminama.

Tokiu Elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija) 2 straipsnio 48 dalyje, 46 straipsnio 5, 6 dalyse nustatytu teisiniu reguliavimu sudaromos prielaidos užtikrinti ir iš Konstitucijos, *inter alia* jos 46 straipsnio 5 dalies, kylantį imperatyvą užtikrinti veiksmingą vartotojų teisių, interesų apsaugą, pagal kurią, be kita ko, turi būti nustatytas toks teisinis reguliavimas, kad visiems vartotojams elektros energija būtų tiekama saugiai ir patikimai.

11. Taigi Vyriausybė, VIAP lėšų administravimo tvarkos aprašo 16.4 punkte nustatydamą pareigą lėšas už nurodytas viešuosius interesus atitinkančias paslaugas mokėti, neatsižvelgiant į tai, kokia dalis vartojamos elektros energijos yra perkama, t. y. atsižvelgiant į suvartojamą elektros energijos kiekį, ir tiems vartotojams, kurių įrenginiai yra prijungti prie atitinkamų tinklų ir kurie perka tik dalį savo ūkiniams poreikiams patenkinti būtinos elektros energijos, o dalį būtinos energijos pasigamina termofikaciniu režimu kombinuotojo elektros energijos ir šilumos gamybos ciklo elektrinėse, neteisėtai neišplėtė įstatyme nustatyto subjekto, turinčių mokėti už viešuosius interesus atitinkančias paslaugas, rato.

Vadinasi, VIAP lėšų administravimo tvarkos apraše įtvirtintu ginčijamu teisiniu reguliavimu nustatant minėtą viešuosius interesus atitinkančių paslaugų lėšų mokėjimo tvarką nebuvo pažeistos Elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija) 2 straipsnio 48 dalies, 46 straipsnio 5, 6 dalių nuostatos.

Konstatuotina, kad VIAP lėšų administravimo tvarkos apraše nustatytu ginčijamu teisiniu reguliavimu Vyriausybė jai įstatymų leidėjo suformuluotą pavidimą tvirtinti viešuosius interesus atitinkančių paslaugų lėšų administravimo tvarkos aprašą, be kita ko, jame nustatyti ir viešuosius interesus atitinkančių paslaugų lėšų mokėjimo tvarką, įgyvendino tinkamai, neviršydama jai

suteiktų įgaliojimų – nenukrypdama ir nuo iš Konstitucijos, *inter alia* iš jos 5 straipsnio 2 dalies, 94 straipsnio 2 punkto, konstitucinio teisinės valstybės principo, kylančių reikalavimų, taikytinų Vyriausybei priimant poįstatyminius teisės aktus.

12. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus, darytina išvada, kad VIAP lėšų administravimo tvarkos aprašo 16.4 punktas tiek, kiek pagal jį lėšas už nurodytas viešuosius interesus atitinkančias paslaugas turi mokėti tie asmenys, kurie savo ūkiniams poreikiams tenkinti naudoja termofikaciniu režimu kombinuotojo elektros energijos ir šilumos gamybos ciklo elektrinėse pasigamintą elektros energiją ir kartu yra elektros energijos vartotojai, neprieštaravo Konstitucijai, Elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija) 2 straipsnio 48 daliai, 46 straipsnio 5, 6 dalims.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1, 53, 53¹, 54, 55, 56 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas

nutaria:

1. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. liepos 18 d. nutarimu Nr. 916 „Dėl Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (Žin., 2012, Nr. 88-4609) patvirtinto Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje teikimo tvarkos aprašo 7.1 punktas tiek, kiek jame nustatyta, kad elektros energijos, gaminamos naudojant atsinaujinančius energijos išteklius, balansavimas yra viešuosius interesus atitinkanti paslauga, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija; Žin., 2012, Nr. 17-752) 74 straipsnio 1, 2 dalims, neprieštaravo Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo (Žin., 2011, Nr. 62-2936) 20 straipsnio 1 dalies nuostatai „[e]lektros energijos gamyba iš atsinaujinančių energijos išteklių yra viešuosius interesus atitinkanti paslauga“.

2. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. liepos 18 d. nutarimu Nr. 916 „Dėl Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (Žin., 2012, Nr. 88-4609) patvirtinto Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje teikimo tvarkos aprašo 7.8, 7.9 punktai neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija; Žin., 2012, Nr. 17-752) 74 straipsnio 1, 2 dalims.

3. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. rugsėjo 19 d. nutarimu Nr. 1157 „Dėl Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje lėšų administravimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (Žin., 2012, Nr. 113-5704) patvirtinto Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje lėšų administravimo tvarkos aprašo

16.4 punktas tiek, kiek pagal jį lėšas už nurodytas viešuosius interesus atitinkančias paslaugas turi mokėti tie asmenys, kurie savo ūkiniams poreikiams tenkinti naudoja termofikaciniu režimu kombinuotojo elektros energijos ir šilumos gamybos ciklo elektrinėse pasigaminantą elektros energiją ir kartu yra elektros energijos vartotojai, neprieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija; Žin., 2012, Nr. 113-5704) 2 straipsnio 48 daliai, 46 straipsnio 5, 6 dalims.

Šis Konstitucinio Teismo nutarimas yra galutinis ir neskundžiamas.

Konstitucinio Teismo teisėjai

Elvyra Baltutytė

Vytautas Greičius

Danutė Jočienė

Pranas Kuconis

Gediminas Mesonis

Vytas Milius

Egidijus Šileikis

Algirdas Taminskas

Dainius Žalimas